

verslag

Omschrijving	Verslag 1 ^{ste} bestuurlijk overleg Ten noorden van de Waddeneilanden
Voorzitter	
Vergaderdatum en -tijd	12 juni 2019 , 12:00 uur – 13:30 uur
Locatie	Provinciehuis Groningen, Koffiezaal
Aanwezig	provincie Groningen Theo Berends – gem Noardeast Fryslân, Ineke van Gent – gem Schiermonnikoog, Hielke Westra – gem Westerkwartier, Eltjo Dijkhuis – gem Het Hogeland, Roeland van der Schaaf – gem Groningen, Annette van Velde-Oudijk - Waterschap Noorderzijlvest, Otto van der Galien – Wetterskip Fryslan, RWS, TenneT, EZK
Afwezig	Gedeputeerde Michiel Schier – provincie Fryslân, Gerben Wiersma – gem Dantumadiel, Theo Faber – gem Ameland, Gelbrig Hoekstra – gem Tytsjerksteradiel
Bijlage	Presentatie: 20190612 Bestuurlijk overleg NOZ TNW.pdf

---

- > Introductierondje
- > Start procedure NOZ TNW
  - Korte introductie routekaart 2030
  - VANOZ proces & bestuurlijk overleg
  - Rolverdeling EZK/TenneT/overheden
  - Planning
- > Participatie NOZ TNW
  - Omgevingswet
  - Proces tot nu toe: werksessies en kennisgeving voornemen en participatieplan
  - Kaart met zoekgebieden
  - Publiceren verslagen werksessies
  - Nota van beantwoording
  - Bestuurlijke milestones
- > Regioadvies VKA
- > Koppeling met provinciale processen
- > Vervolgafpraak september voor publicatie concept NRD
  - Bestuurlijk overleg optioneel voor indien definitief NRD grote mate afwijkt van concept in januari/februari 2020
- > Rondvraag en sluiting

Verslaglegging in aanvulling op de presentatie die als bijlage bij dit verslag wordt verstuurd.

1. **Introductie aanwezigen**

EZK opent de vergadering. Er wordt een kort voorstelrondje gedaan.

2. **Start procedure NOZ TNW**

Het voorkeursalternatief wordt bepaald aan de hand van vijf criteria (die even zwaar wegen): kosten, techniek, milieu, omgeving en toekomstbestendigheid. Ineke van Gent van Schiermonnikoog vraagt zich af over welke kosten we het hebben als we praten over dit project en de beoordeling van het component kosten, zoals ook in VANOZ is bekeken. TenneT geeft aan dat in VANOZ de kosten nog op globaal niveau zijn bepaald en dat de lengte voor een groot deel de

kosten bepaalt. Het kortste tracé is zo'n 90 km (richting Burgum), het langste tracé is ongeveer 120 km lang (richting Eemshaven).

De uitkomsten van de moeilijkheden rondom de vaargeul Eemshaven zijn gedeeld in het ambtelijk overleg vorige week. Daar is afgesproken dat TenneT dit ook gaat opnemen met de Waddenvereniging. Werna Udding van de provincie Groningen vraagt zich af of daar al een update van is. TenneT geeft aan dat zij meermaals contact heeft gezocht, maar dat dit nog niet gelukt is.

Roeland van der Schaaf van de gemeente Groningen vraagt zich af wat er met de gronden gebeurt na realisatie van het tracé. TenneT geeft aan dat er met grondeigenaren een zakelijk rechtsovereenkomst (ZRO) wordt gesloten, waarin over en weer de rechten en plichten vastgelegd worden. De grondeigenaar krijgt hier een vergoeding voor. Boven de ZRO-strook zijn in principe vanuit agrarisch oogpunt geen beperkingen (continuering van gebruik), maar dat TenneT wel eist dat er geen diepwortelende bomen en struiken boven een kabel mogen groeien. Er mogen ook geen bouwwerken boven een kabel gebouwd worden. De reden daarvoor is tweeledig: men wil geen schade aan de kabel en bij storingen is het belangrijk om zo snel mogelijk de kabel te kunnen repareren¹.

Theo Berends van de gemeente Noardeast Fryslân is benieuwd wat de uitgangspunten zijn bij het kruisen van houtwallen. Welke consequenties heeft het als een kabeltracé daar doorheen loopt? Indien er uit de MER (milieueffectrapport) blijkt dat een bepaald stuk tracé als open ontgraving teveel consequenties heeft, is het mogelijk om boringen toe te passen. Dit is vrijwel altijd het geval bij het kruisen van waterwegen of grote wegen, maar ook bij natuurgebieden kan het MER uitwijzen dat een open ontgraving teveel impact heeft op de flora en fauna en is een boring een oplossing. Bij de houtwallen in Fryslân kan dit dus ook naar voren komen, dit zal uit het MER blijken. De maximale afstand die met een boring overbrugd kan worden is 1,2 km. Rondom het in- en uittredepunt is een groot werkterrein nodig, er moet wel voldoende ruimte zijn om dit te bewerkstelligen.

Hielke Westra van de gemeente Westerkwartier vraagt hoe realistisch het is om te kijken naar bermen, als hij hoort welke breedte nodig is voor zo'n kabeltracé. TenneT antwoordt dat men het liefst een tracé kiest waar overal voldoende ruimte is, en dus smalle bermen vermijdt, maar als het niet anders kan is het bij 'knelpunten' in het tracé ook mogelijk om de kabels in driehoeksverhouding te leggen, zodat ze voor een korte afstand dicht bij elkaar liggen. De wijze van aanleg is nu nog niet aan de orde, daar kijkt men in het volgende fase naar.

Er wordt gesproken op hoeveel kilometer ten noorden van de eilanden het platform voor tussencompensatie zou komen. Aangezien in de studie geconcludeerd is dat er geen tussencompensatie komt, is dat nu eigenlijk niet meer relevant. Er is afgelopen maanden veel over gesproken en aan de kant van TenneT en Witteveen + Bos, het onderzoeksbureau voor de m.e.r. procedure, is uitgezocht of dit nodig zou zijn. EZK geeft aan dat we blij zijn dat blijkt dat tussencompensatie niet nodig is, maar sluiten niet uit dat het vaker gaat voorkomen dat er issues in het project opkomen, voor dilemma's en vragen zorgen en onderzoek vervolgens uitwijst dat dit deze discussie niet nodig was.. Het is inherent aan het transparant communiceren en vroeg betrekken van stakeholders dat je sommige dingen moet uitzoeken. Ineke van Gent geeft het advies om duidelijk te communiceren dat tussencompensatie niet door gaat, en er ook niet iets anders voor in de plaats komt. Mensen hebben behoefte aan informatie. TenneT licht toe dat de afmeting van de grotere compensatiespoelen op het platform en transformatorstation niet tot gevolg hebben dat het bouwwerk hoger wordt, dit onderdeel is niet het maatbepalende onderdeel in het ontwerp. Nu de tussencompensatie niet effectief blijkt en daarom niet wordt toegepast, maar langere tracés er wel voor kunnen zorgen dat er minder MW getransporteerd kunnen worden (dus afhankelijkheid van kabel lengte en grondsamenstelling in de Wadden), is het voor Ineke van Gent extra belangrijk om te weten waar rekening mee moet worden gehouden bij de afweging van alternatieven.

Eltjo Dijkhuis van gemeente Het Hogeland vraagt of er bij de vaargeul Eemshaven ook gekeken wordt naar de toekomstige gasverbindingen. TenneT geeft aan dat dit in beeld is, maar nu nog niet is ingetekend.

---

¹ Een en ander staat uitgebreid beschreven in de onderstaande folder van TenneT, hoofdstuk 3. Folder is geschreven voor 110kV en 150kV ondergrondse kabelverbindingen, maar geldt ook voor ondergrondse 220kV kabelverbindingen.
https://www.tennet.eu/fileadmin/user_upload/Company/Publications/Corporate_Brochures/Schade_en_vergoedingengids_oudergronds_110-150_kV.pdf

Bij het doornemen van de zoekgebieden die nu op de kaart staan geeft TenneT aan dat er nog veel mogelijke tracés binnen de zoekgebieden zijn. Ieder aansluitstation heeft minimaal vier opties. Ook de optie om richting Eemshaven langer door de Waddenzee te gaan is meegenomen obv de werksessies. LTO en het waterschap Noorderzijlvest hebben deze optie aangedragen vanwege verzilting en het kruisen van veel akkers. EZK voegt toe dat het mooie aan de werksessies was dat natuurverenigingen ook aan tafel zaten, en snapten dat deze optie toegevoegd werd. Zij zijn bezorgd om de ecologische impact, maar zijn ook benieuwd naar de uitkomsten. TenneT geeft aan dat in Nederland meestal een vaargeul wordt opgezocht om kabels in te leggen, maar dat in Duitsland ervaring is met het aanleggen van kabels door het wad. Door nieuwe technieken is het naar verwachting mogelijk om sneller een verbinding aan te leggen, wat mogelijk minder ecologische impact heeft. Om die reden blijven de routes over de eilanden ook op de kaart staan: daar ga je door minder dynamische gronden, wat het een onderscheidend alternatief maakt om mee te nemen in de NRD.

3. **Participatie NOZ TNW**

Eltjo Dijkhuis vraagt hoe we in het project omgaan met alle belangenorganisaties die mogelijk nog niet zo omgevingswet-proof hun visie inbrengen in het project? EZK geeft aan dat we nu wel werken in de geest van de Omgevingswet, maar dat we nog niet weten hoe dat precies moet. Zelfs als de wet Omgevingswet actief is, weten we niet precies wat we moeten doen om te voldoen aan een goede procesparticipatie. Het is met z'n allen dus zoeken naar de juiste manier. Eltjo herkent dit ook binnen de gemeente: zo vroegen ambtenaren zich af of de uitnodigingsbrief ook namens hen verstuurd moet worden. TenneT geeft aan dat de brief TenneT en ondersteunend EZK als afzender heeft, de gemeenten hebben op dit vlak nu nog geen rol. Voor de inloopbijeenkomsten geldt ook dat de lokale en regionale overheden van harte welkom zijn, maar ook geen officiële rol hebben.

Ineke van Gent vraagt zich af of het duidelijk is wanneer men nog kan meedenken, of wanneer men enkel zienswijzen in kan dienen op iets dat er al ligt. TenneT geeft aan dat op de inloopbijeenkomsten nog meegedacht kan worden, de concept NRD is nog in de maak. Bij de informatiebijeenkomsten medio oktober (die expres zo genoemd worden om het formele karakter te benadrukken) ligt de concept NRD ter inzage en kunnen (formele) zienswijzen ingediend worden. In de posters voor de inloopavonden is hier aandacht aan besteed, en ook op de website met de interactieve kaart is hier aandacht voor. Het blijft belangrijk om hier ook in de communicatie met geïnteresseerden goed over te blijven praten.

EZK geeft aan dat ambtelijk is afgesproken om in december bij elkaar te komen om de definitieve NRD vast te stellen. Indien er bestuurlijk gevoelige zaken in zitten zal een bestuurlijk overleg worden ingelast, maar indien deze er niet zijn wordt de NRD zonder bestuurlijk overleg vastgesteld. De aanwezigen stemmen in met deze afspraak.

4. **Regioadvies VKA**

Ineke van Gent vraagt zich af of de onderdelen in de integrale effectenanalyse wel herleidbaar zijn voor lokale en regionale overheden en burgers. Is het afwegingskader duidelijk voor eenieder? EZK geeft aan dat de tracés beoordeeld worden op 5 criteria: kosten, techniek, milieu, omgeving en toekomstvastheid. Dit moet inderdaad een herleidbare analyse tot gevolg hebben, welke onderdeel is van de Integrale Effectenanalyse. In eerdere net op zee projecten is dit al gedaan. EZK stuurt voorbeelden mee bij het verslag.

EZK geeft aan dat het ophalen van een regionaal advies ten behoeve van de keuze voor het Voorkeursalternatief een relatief nieuw onderdeel is, wat ook past bij de huidige tijdsgeest en de Omgevingswet. Een gebundeld advies van alle lokale en regionale overheden kan een sterk middel zijn om de minister van EZK (in overleg met de minister van BZK) te adviseren in zijn keuze. EZK vertelt hoe dit heeft gewerkt in het project Zuid-West 380 kV Oost-verbinding in Noord-Brabant, waarin veel regionale en lokale overheden (2 provincies en 18 gemeenten) gezamenlijk tot een advies kwamen welke niet de goedkoopste was, maar wel het meeste draagvlak had. Dit advies is uiteindelijk ook aan de minister voorgelegd en ook overgenomen door de minister. Ook geeft ze het voorbeeld aan van het project Hollandse Kust Zuid (HKZ). Daar waren separate adviezen maar is ook gekozen voor alternatief dat duurder was maar meer draagvlak had. In het regionale advies is ruimte voor individuele afwijkingen, zo kan één gemeente die de meeste impact van een inpassing ervaart de behoefte voelen om ook aan te geven welke kansen op een win/win in hun ogen wenselijk zijn om mee te nemen. Ineke van Gent geeft aan dat dit ook voor Schiermonnikoog

speelt, bijvoorbeeld voor hun wens om energieneutraal te zijn en dan ook nieuwe kabels nodig heeft om de opgewekte energie op piekmomenten aan land te brengen. Dit betreft verbindingen die door een regionale netbeheerder (niet TenneT) aangelegd worden.

Ineke van Gent geeft aan dat zes weken reactietermijn m.b.t. een advies op de integrale effectenanalyse kort is in haar ogen. De lokale en regionale overheden zullen onderling in overleg gaan om te kijken of dit haalbaar en wenselijk is. TenneT geeft aan dat de publicatie van de afwegingsnotitie en de integrale effectenanalyse pas eind maart/april 2020 komt, maar dat daarvoor ook al informatie bekend is, zodat men ook zaken kan voorbereiden en het niet alleen op die zes weken aankomt. EZK geeft aan dat de planning strak is en dat bij andere projecten dit ook gelukt is in zes weken. We moeten goed met elkaar in gesprek zijn: hoe we dit met elkaar kunnen halen en als een goed advies door tijdgebrek in het gedrang komt ook praten over hoe we dat kunnen oplossen.

Eltjo Dijkhuis vraagt zich af of het RCR project bij Ternaard ook nog effect heeft op dit project. EZK geeft aan dat dit elkaar inhoudelijk niet raakt, maar dat het wel in dezelfde omgeving plaats vindt. De communicatie wordt onderling ook afgestemd.

5. Koppeling met provinciale processen

Werna Udding geeft aan dat de Gebiedsagenda Wadden 2050 eigenlijk ook als vijfde proces past binnen dit overzicht. EZK geeft aan dat daar inmiddels ook contact mee is en dat, mede gezien de ontwikkelingen daar, wel passend is.

6. Afsluiting & rondvraag

Het volgende ambtelijk overleg is in Friesland bij het Wetterskip Fryslan en zal begin september plaatsvinden, wederom een week na het ambtelijk overleg. Theo Berends vraagt zich af of gelijkstroom nu nog een issue is. EZK verwijst naar de concept beantwoording op dit onderwerp welke achterin de presentatie is opgenomen in de bijlagen. Uit de tabel met voor- en nadelen blijkt, zeker door het wegvallen van tussencompensatie, dat er geen directe meerwaarde is voor gelijkstroom. Theo Berends bevestigt dit.

Ineke van Gent geeft richting EZK aan om heel helder te zijn over welke ruimte er is om input te leveren.

Actielijst

- EZK stuurt voorbeelden mee van afwegingsnotities van voorgaande projecten: https://www.rvo.nl/sites/default/files/2016/07/LR_93906_Afwegingsnotitie_reikwijdte_V4.pdf en <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2018/04/Notitie%20tussentijdse%20onderzoekresultaten%20VKA%20NOZ%20HKN%20TOTAAL.pdf>
- EZK plant een vervolgspraak in en agendeert het regionale advies en de reactietermijnen voor het volgende bestuurlijk overleg begin september
- EZK voegt Gebiedsagenda Wadden 2050 toe als vijfde 'provinciale' proces.

verslag

Omschrijving	Verslag 2 ^{de} bestuurlijk overleg Net op zee Ten noorden van de Waddeneilanden
Voorzitter	EZK
Vergaderdatum en -tijd	5 september 2019, 15:00 uur – 16:30 uur
Locatie	Wetterskip Fryslân, Leeuwarden, Fluessen
Aanwezig	Nienke Homan – provincie Groningen, provincie Fryslân, Theo Berends – gem Noardeast Fryslân, gem Schiermonnikoog, Hielke Westra – gem Westerkwartier, gem Het Hogeland, Kees Wielstra – gem Dantumadiel Tytsy Willemsma – gem Tytsjerksteradiel, Herman Beerda - Waterschap Noorderzijlvest Wetterskip Fryslân, RWS, TenneT, EZK
Afwezig	Roeland van der Schaaf – gem Groningen, Theo Faber – gem Ameland
Bijlagen	Presentatie: 20190612 Bestuurlijk overleg NOZ TNW.pdf Kamerbrief Gevolgen van het gebrek aan netcapaciteit voor duurzame elektriciteitsprojecten

---

Agenda:

1. Opening, mededelingen en vaststellen agenda
2. Kennismaking
3. Update project
  - Reactienota
  - Inloopbijeenkomsten
  - Interactieve website
  - Voorlopige planning
4. Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (cNRD)
5. Participatieplan 2.0 & communicatie
6. Integrale Effecten Analyse (IEA): gezamenlijk advies
  - Wat is het regioadvies
  - Planning t/m IEA
7. Tussenstand provinciale/regionale processen
8. Vaststellen moment volgend bestuurlijk overleg
9. Rondvraag en sluiting

Verslaglegging in aanvulling op de presentatie die als bijlage bij dit verslag wordt verstuurd.

1. & 2. **Opening Introductie aanwezigen**

EZK van EZK opent de vergadering. Het verslag van de vorige vergadering wordt vastgesteld. Er wordt een kort voorstelrondje gedaan.

3. **Update project**

Geen aanvullingen op presentatie.

4. **Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (cNRD)**

Sinds het vorige overleg zijn de mogelijke tracés verder ontwikkeld. Van een spaghetti aan mogelijkheden zullen we in de cNRD naar 9 tracé alternatieven presenteren. Op basis van de uitgangspunten, belemmeringenkaarten en de opgehaalde input tijdens werksessies en inloopbijeenkomsten zijn zoekgebieden voor de tracéalternatieven ontwikkeld. Deze zoekgebieden zijn zo gekozen dat enerzijds met een zo kort mogelijke route altijd een technisch haalbaar tracéalternatief te ontwikkelen is. Anderzijds zijn de zoekgebieden geselecteerd op onderscheidende kenmerken. In het MER fase 1 worden drie tracéalternatieven per aansluitlocatie onderzocht. Meer opties waren mogelijk, maar niet onderscheidend. Op basis van nieuwe inzichten, bijvoorbeeld uit onderzoeksresultaten, kunnen de tracéalternatieven in de loop van het proces nog worden aangepast. Het is dus niet zo dat één van de negen het gaat worden, het verschuiven van tracés is nog steeds mogelijk. Het onderzoeksgebied is dan ook groter dan de ingetekende tracéalternatieven. Ter illustratie is momenteel bij tracéalternatief Burgum West gekozen voor zo kort mogelijk route door de Noordzee, waarbij de bestaande zandwingebieden vermeden worden maar een nieuw zandwinzoekgebied vanuit MER 2018-2027 wel doorkruist wordt. Dan kunnen bij deze route de effecten daarvan goed onderzocht worden, de andere twee routes over zee richting Burgum kruisen geen zandwindgebieden. Vervolgens kruist deze route Ameland (ondergronds) over land, indien nodig met boringen. In Nederland is niet gebruikelijk voor offshore tracés om een eiland aan te doen, maar nu kan onderzocht worden wat hiervan de milieu effecten zijn op Ameland zelf en hoe makkelijk het is om een kabel aan te leggen en onderhouden in het wantig in de Waddenzee. Dit soort onderscheidende aspecten gaan het mogelijk maken om te ontdekken welke route "het beste" is. Het is ook mogelijk dat het Noordzee deel van tracé a gecombineerd gaat worden met het landdeel van tracé b.

Het cNRD is een formeel stuk wat niet even toegankelijk is voor de gemiddelde Nederlander. Daarom wordt de digitale NRD ingezet om de inhoud van het NRD toegankelijker te presenteren aan geïnteresseerden. Dit is een vervolgstap van de interactieve kaart die nu al op de projectenwebsite wordt gebruikt. In de afgelopen maanden hebben we al heel veel informatie opgehaald. Meestal is een NRD ontworpen op hoofdlijnen, maar door de gebiedskennis die al aanwezig is kunnen we in dit project op een aantal aspecten al meer te diepte in gaan. Op de digitale NRD kun je ook inzoomen op huisniveau. Dit leverde het dilemma op dat je enerzijds duidelijkere lijnen kan laten zien, maar anderzijds wel nog een grote mate van onzekerheid bij deze lijnen hebt, door onderzoeksresultaten kunnen deze nu immers nog makkelijk gewijzigd worden. In het project is ervoor gekozen om geen grote zoekgebieden meer te gebruiken, maar de nu logische tracés te laten zien. Middels communicatie willen we deze schijnbare tegenstrijdigheid goed onder de aandacht brengen. In het bestuurlijk overleg is benadrukt dat dit inderdaad gevoelig is, belangrijk om dit goed uit te dragen. EZK geeft aan dat dit in de tekst van de cNRD en digitale NRD wel benoemd is, dat dit op de inloopbijeenkomsten uitgedragen wordt en dat we het in het ambtelijk en bestuurlijk overleg ook duidelijk communiceren. Dit kan echter toch tekort schieten, dus we blijven hier scherp op. Vandaag bijvoorbeeld ook door TenneT voorgesteld om ook in de nieuwsbrief een apart bericht over deze flexibiliteit te maken, de boodschap wordt waarschijnlijk door meer mensen gelezen. Gemeente het Hogeland suggereert om de gebieden waar het tracé kan overspringen naar een ander tracé in beeld te brengen met een arcering of iets dergelijks. EZK geeft aan dat daar deze ochtend door EZK met TenneT en Witteveen+Bos ook over gesproken is. Deze arceringen helpen doordat ze duidelijk maken dat er iets mogelijk is, maar ook de arcering heeft z'n grens (en is dat wel de echte grens?) en zorgt ook weer voor een complexer beeld.

BESLUIT: De bestuurders stemmen in met het besluit om de cNRD eind september te publiceren.

5. **Participatieplan 2.0 & communicatie**

Bestuurders vinden het prettig om hun gemeenteraden/provinciale staten/dagelijks bestuur te informeren. Voor de inloopbijeenkomsten vinden ze het prettig als EZK ervoor zorgt dat de gemeenteraadsleden/statenleden/dagelijks bestuurders een uitnodiging ontvangen. De gemeente Tytsjerksteradiel heeft aangegeven een extra inloopbijeenkomst te willen in Burgum. EZK en TenneT hebben hier met de ambtenaar contact over gehad en pakken dit na dit overleg op om hier invulling aan te geven.

6. **Integrale Effecten Analyse (IEA): gezamenlijk advies**

Nienke Homan geeft aan zorg te hebben of de toekomstplannen voor duurzame energieopwekking in deze regio wel voldoende worden meegenomen. Er komt waarschijnlijk meer wind op zee boven de Waddeneilanden, moet er dan geen corridor komen door de Waddenzee voor de volgende projecten en hun kabelaansluiting? We moeten het vraagstuk breder trekken dan sec dit project, hoe leg je straks de burger uit dat we over drie jaar weer zo'n traject doorlopen? EZK geeft aan dat de moeilijkheid is dat we nog niet zeker weten of er meer wind op zee bij komt, want het is nog nergens

vastgelegd. Daarmee is er geen basis om een investering te doen voor toekomstige projecten. Er is wel ambitie voor meer wind op zee en onderzoeken lopen. Het doorlopen van de juiste procedures moet ook zorgvuldig gebeuren en kost tijd. Waar toekomstige windparken komen en hoe zij hun energie aan land gaan brengen (bijv wisselspanning, gelijkspanning of waterstof) zal nog niet bekend zijn tegen de tijd dat de vergunningen spelen.

De omgeving vraagt wel om oplossingen die toekomstvast zijn. Daarom is het onderdeel 'toekomstvastheid' in de IEA een belangrijk onderdeel. Hierin wordt vooruit gekeken naar de ontwikkelingen die er op korte en langere termijn zullen plaatsvinden. Dit beeld wordt ook in goed overleg met de omgeving opgesteld. Zo zal in oktober een overleg zijn met de Gebiedscommissie De Wadden 2050, om op te halen hoe zij tegen dit vraagstuk aankijken voor de Waddenzee. Het MER onderzoek gaat ook informatie opleveren die dit onderdeel voeden. Zij zullen voor de tracéalternatieven bekijken of deze routes geschikt zijn voor meer kabels en leidingen en beoordelen of beroering van de Waddenzee in de aanlegfase beter is om gecentreerd te laten plaatsvinden (en zo ja, op welke plek?) of dat het beter is om juist verspreid over de Waddenzee de verstoring te laten plaatsvinden. Er wordt ook bekeken of het kabeltracé een lock-in creëert voor toekomstige projecten. Herman Beerda vraagt zich af of het mogelijk zou zijn dat we nu voor tracé 3 gaan, en een volgend windproject dan voor tracé 5. EZK antwoordt dat dit nu nog mogelijk is, daarom is het onderzoek naar toekomstvastheid ook noodzakelijk. Qua tijdslijn starten we rond oktober met het invullen van het onderwerp toekomstvastheid in de IEA, in juni 2020 zal de complete IEA afgerond zijn. De keuze voor het voorkeursalternatief stond gepland op zomer 2020, maar zal waarschijnlijk herfst 2020 worden. Vanaf dat moment is bekend welk hoogspanningsstation het aanlandingsstation is en weet je op basis van de onderzoeksresultaten of een kabel- en leidingencorridor een goede oplossing is voor de Waddenzee en of dit dan nog juist als laatste daar niet gebruik van zou moeten maken of juist als eerste wel in de corridor ligt.

Bij diverse stakeholders leeft het gevoel dat het slim zou zijn om nu wat extra kabels mee te trekken door de Waddenzee, omdat je dan de effecten op de Waddenzee in één keer pakt voor de komende jaren. EZK geeft echter aan dat het ook in ons aller belang is om de energierekening betaalbaar houden voor alle burgers, en dat investeringen wel goed verantwoord kunnen worden. Er kan nu nog niet een grote investering gedaan worden in gelijkstroomkabels als je niet weet waar en anders nieuwe windparken boven de Waddenzee worden aangelegd en wat de dan gangbare techniek is om de energie aan land te krijgen.

De komende maanden is er ook veel overleg mogelijk, zodat de zorgen en vragen van de omgeving op dit vlak periodiek in de overleggen ingebracht kunnen worden. Herman Beerda vraagt of dit betekent dat er voor volgende projecten dan geen MER meer doorlopen hoeft te worden, of ga je dan weer de vertraging in? EZK verwacht dat nieuwe projecten altijd een nieuwe MER zullen moeten maken, maar als de uitkomst van ons project is dat een corridor de beste oplossing is in de toekomst, zal er in dat project wel voortborduurde worden op deze uitkomst en wordt dat onderdeel geen van discussie.

Kees Wielstra geeft aan dat hij voor het regio advies graag met de Friese buurgemeenten in overleg treedt om een gezamenlijk standpunt te bepalen over de wenselijkheid van de kabeltracés richting Burgum. Fryslân ziet nu nog weinig voordelen, het is ook de vraag hoe Groningen daar nu instaat. Of het mogelijk is om een integraal regioadvies van alle lokale en regionale overheden te maken, is de vraag. Het ligt er ook aan of iedereen voor het zelfde voorkeurstracé kiest. Deze scheiding kan niet alleen op provincie-niveau spelen, maar ook op Waddeneiland/vasteland niveau voegt Johan Hagen aan. Kees Wielstra vraagt zich af of de minister het regio besluit altijd volgt. EZK geeft aan dat de regio veel invloed heeft bij de minister. Het windenergiegebied Ten noorden van de Waddeneilanden is daar een voorbeeld van. Door de lobby van de provincie Groningen is deze in de ontwikkeling naar voren gehaald en in de routekaart 2030 terecht gekomen. De regio is in de keuze van de minister voor het voorkeursalternatief dan ook erg bepalend, zeker als er een integraal regio advies ligt. De minister kijkt naar alle aspecten uit de IEA (kosten, techniek, omgeving, toekomstvastheid, milieu), en kijkt niet alleen naar het regioadvies. Een goede onderbouwing van het regio advies vergroot de kans dat de minister dit advies volgt. In alle drie de voorbeeldprojecten op de laatste sheet van de presentatie heeft de minister het regio advies gevolgd.

Wetterskip Fryslan heeft een toetsende rol heeft bij de watervergunning. Ze pleit ervoor dat dat het Wetterskip op tijd wijzigingen in de projectscope doorkrijgt en niet achteraf geconfronteerd wordt met verrassingen. Dit gaat tot nu toe naar tevredenheid en EZK geeft aan dat het de intentie is om in de toekomst ook op gelijke wijze samen te werken.

Bij de IEA mag de omgeving binnen vier weken reageren. De reacties komen binnen bij RVO en worden gedeeld met de lokale en regionale overheden. Deze week is op programmaniveau besloten dat alle regio adviezen een doorlooptijd van 8 weken i.p.v. de eerder genoemde 6 weken krijgen. Dit moet nog goed doorgevoerd worden in de planning, maar het lijkt erop dat dit leidt tot publicatie IEA op 8 juni 2020, er dan 4 weken reactietermijn voor de omgeving is en de regionale en lokale overheden ook 4 weken krijgen om de stukken te bestuderen. Dan start de zomervakantie voor de regio Noord. In de eerste week van de zomervakantie krijgen de overheden de geanonimiseerde reactiebundel, zodat men weet wat er in de omgeving speelt. Na de zomervakantie hebben de lokale en regionale overheden nog de resterende 4 weken om het advies af te ronden. Door de zomervakantie zijn er dus in totaal waarschijnlijk 14 weken nodig om tot een (integraal) regio advies te komen. EZK geeft aan dat de planning nu nog is gebaseerd op de tijdslijnen van TenneT en EZK, en zij hem graag integraler maakt. Haar voorstel is om met een selectie van de aanwezige organisaties een planningssessie in te plEzKn en te checken of er optimalisatie mogelijk is en of de tijdslijnen voor het informeren van gemeenteraden e.d. voldoende zijn meegenomen. Hierbij zijn de twee provincies belangrijk, maar ook fijn als er een (of meerdere) gemeente of waterschap meedoet.

BESLUIT: de bestuurders stemmen in met een planningssessie, EZK regelt dit op ambtelijk niveau.

Hielke Westra vraagt zich af welke rol de gemeenteraden hebben bij de IEA. EZK geeft aan dat dit af hangt van wat er is afgesproken binnen de organisaties. De ene wethouder heeft het mandaat om het regio advies af te stemmen op college niveau, de andere wethouder zal hiervoor de hele gemeenteraad raadplegen. Tytsy Willemsma geeft aan behoefte te hebben aan duidelijkheid over het proces: welke rol wil ik en wanneer kan dat bepaald worden? TenneT en EZK geven graag presentaties aan gemeenteraden/colleges/besturen om de achterban van de bestuurders te informeren. Dit kan in twee stappen: één voor de algemene projectitleg (daarna kunnen bestuurders op basis van de gegeven informatie intern afstemmen welk mandaat hier passend is) en een eventueel tweede sessie om het inhoudelijk meer over de IEA te hebben. Tytsy Wilemsma geeft aan dat uniformiteit in de presentaties/geboden informatie en de gelijktijdigheid van de presentaties wenselijk is. De bestuurders geven opdracht om de ambtenaren in kaart te laten brengen welke behoeften er zijn aan informatie aangaande het proces van het regio advies op de IEA, welke tijdslijn daarbij past en dit terug te koppelen aan EZK en TenneT. EZK en TenneT plannen parallel hieraan een (extra) ambtelijk overleg rond oktober, want het overleg van december is te ver weg.

7. Tussenstand provinciale/regionale processen

Nienke Homan vraagt aandacht voor de internationale ontwikkelingen bij het onderdeel Joint Fact Finding windenergie boven de Waddenzee. Wordt hierin ook rekening gehouden met het de Duitse windparken en het Duitse net op zee? Worden zaken als NSWPH (North Sea Wind Power Hub) ook meegenomen? EZK gaat dit na.

Tytsy Willemsma vraagt zich af waarom de systeemstudie enkel voor Drenthe en Groningen is. Nienke Homan ligt dit toe, Fryslân wilde destijds niet aanhaken. De netcapaciteit komt ook in de systeemstudie aan de orde. Er wordt gevraagd hoe het staat met de netcapaciteit indien Burgum als aansluitlocatie wordt gekozen. TenneT licht toe dat ten tijde van VANOZ gecheckt is of de capaciteit op het bestaande net voldoende is om het windpark Ten noorden van de Waddeneilanden aan te sluiten. Dat was bij alle drie de stations het geval. TenneT vult aan dat er los van dit project ook een ontwikkeling is voor het doortrekken van het 380 kV vanaf Vierverlaten naar Ens. De minister heeft aangekondigd dat er dit najaar een verkenning start naar de nut en noodzaak voor fase 2 Noord West van Vierverlaten naar Ens, zie de kamerbrief in de bijlage. Minister Wiebes streeft ernaar eind dit jaar over de uitkomsten van deze verkenning te kunnen berichten. Fryslân heeft geen sterk net, deze ontwikkeling zal dit verbeteren. Alliander is hier ook bij betrokken.

8. & 9. Vervolgafpraak & rondvraag

Ambtelijk is besloten om het bestuurlijk overleg in januari door te laten gaan, de bestuurders stemmen hiermee in. Het zal dan wellicht over het definitief maken van de NRD gaan, maar waarschijnlijk voornamelijk over de IEA en het regio advies. Theo Berends geeft aan dat het de uitdaging van de IEA is om een begrijpelijke beoordeling van de effecten te presenteren. Er wordt de tip gegeven om dit visueel te doen.

Actielijst

- EZK stemt met de gemeente Tytsjerksteradiel de organisatie van extra inloopbijeenkomst af
- EZK gaat een planningssessie organiseren om het proces van de IEA integraal voor alle betrokken organisaties te maken
- EZK checkt bij collega's WOZ of de internationale ontwikkelingen ook meegenomen worden bij het Joint Fact Finding windenergie boven de Waddenzee
- Bestuurders vragen hun ambtenaren om aan EZK en TenneT door te geven welke informatie zij nodig hebben voor het regio advies, wEZKer zijn iets nodig hebben (bijv presentatie aan gemeenteraad) en denken per organisatie na hoe zij het mandaat voor dit proces voor zich zien
- EZK plant met TenneT een nieuw ambtelijk overleg in over regio advies rond oktober en een bestuurlijk overleg in januari

verslag

Omschrijving	Verslag 3 ^{de} bestuurlijk overleg Net op zee Ten noorden van de Waddeneilanden
Voorzitter	EZK
Vergaderdatum en -tijd	9 januari 2020, 10:30 uur – 12:00 uur
Locatie	Provincie Groningen, Groningen, Koffiekamer
Aanwezig	Nienke Homan – provincie Groningen, gem Noardeast Fryslân, Ineke van Gent – gem Schiermonnikoog, Hielke Westra – gem Westerkwartier, Eltjo Dijkhuis – gem Het Hogeland, Gerben Wiersma – gem Dantumadiel, Tytsy Willemsma – gem Tytsjerksteradiel, Roeland van der Schaaf – gem Groningen, Ellen Bruins Slot – gem Ameland (vervanger Theo Faber), Herman Beerda - Waterschap Noorderzijlvest (vervanger Annette van Velde-Oudijk), Otto van der Galien – Wetterskip Fryslân, TenneT, EZK
Afwezig	Gedeputeerde Douwe Hoogland/Sietske Poepjes – provincie Fryslân, RWS NN Presentatie 20200109 Bestuurlijk overleg NOZ TNW.pdf en 20190905 Verslag 2de bestuurlijk overleg.pdf
Bijlagen	

Agenda:

1. Opening, mededelingen, vaststellen verslag vorig overleg en agenda
2. Kennismaking
3. Stand van zaken NOZ TNW
4. Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (cNRD)
5. Integrale Effecten Analyse (IEA): gezamenlijk advies
6. Koppeling provinciale/regionale processen
7. Vaststellen volgend bestuurlijk overleg
8. Rondvraag en sluiting

Verslaglegging in aanvulling op de presentatie die als bijlage bij dit verslag wordt verstuurd.

1. & 2. **Opening, mededelingen, vaststellen verslag, agenda en kennismaking**

EZK opent de vergadering. Het verslag van de vorige vergadering wordt ongewijzigd vastgesteld. Nienke Homan vindt het prettig dat de planning is aangepast en is tevreden met de afspraken van vorige keer. Tytsy Willemsma spreekt haar dank uit voor het mogelijk maken van een extra inloopbijeenkomst in Burgum. Er wordt een kort voorstelrondje gedaan.

3. **Stand van zaken NOZ TNW**

TenneT geeft een toelichting op de pilot met NMF (Groningen en Friesland), de achterban van de lokale natuurorganisaties is hier ook bij betrokken. NMF zal zich na VKA richten op het landschappelijk inpassen van de kabelverbinding inclusief realiseren van een 'ecologische meerwaarde', het gaat dan om boven wettelijke maatregelen. Ineke van Gent vraagt of al bekend is om welke bovenwettelijke compensatie dit gaat. TenneT geeft aan dat eerst het VKA gekozen moet worden (oktober 2020), dan weten we wat er vanuit het project vergunningstechnisch nodig is als compensatie, daarna kunnen we op detailniveau kijken naar de mogelijkheden op dat tracé voor bovenwettelijke zaken. Dit is eerder nog niet gedaan in een TenneT project. Het is nu ook nog niet te zeggen welk bedrag of percentage van de projectsom hiervoor beschikbaar is. EZK geeft

aan dat deze kosten door de minister akkoord moeten worden bevonden, aangezien het maatschappelijk geld is (via energie rekening gesocialiseerd). De NMF is afgelopen tijd ook betrokken bij het project, zij leveren input via werksessies en kijken mee bij de totstandkoming van de MER en starten met het aanleggen van een longlist met mogelijkheden voor na het VKA-besluit. Hielke Westra vraagt of gemeenten en provincies ook worden betrokken in de pilot. TenneT geeft aan dat plannen die uit de pilot voortkomen in afstemming met overheden en grondeigenaren nabij het VKA-tracé worden geconcretiseerd. Ineke van Gent uit de zorg dat de bredere omgeving hier niet bij betrokken is. TenneT legt uit dat in het kader van de IEA (onderdeel omgeving) veel partijen en belangen in beeld gebracht zijn. Deze informatie wordt natuurlijk meegenomen bij de uitvoering van de pilot. Afhankelijk van het gekozen VKA en verwachte plannen wordt gekeken welke partijen hierbij betrokken worden.

De inloopbijeenkomsten die in juni georganiseerd gaan worden willen we op dezelfde locaties houden als de vorige keer. In oktober hielden we op Ameland een inloopspreekuur, omdat daar vorige keer weinig bezoekers waren. Aan tafels werd de informatie gedeeld met geïnteresseerden, er ontstonden natuurlijke groepjes van maximaal zo'n 6 mensen en gesprekken kwamen goed op gang en gingen in op persoonlijke vragen. Dit had als voordeel dat het laagdrempeliger werd ervaren. Mogelijk is dit vanwege de geringe bezoekersaantallen in juni ook op Schiermonnikoog en in Roodeschool een betere manier om in contact te komen met de omgeving. Ineke van Gent en Eltjo Dijkhuis reageren hier positief op.

4. Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (cNRD)

Bestuurders zijn over het algemeen positief over het proces van totstandkoming van de NRD en de inhoud. Er worden wel aandachtspunten voor het vervolgproces meegegeven, die echter niet leiden tot aanpassing van de NRD.

Nienke Homan geeft aan dat ze nog steeds mogelijkheden voor groene waterstof ziet en dit verder wil laten onderzoeken. Ineke van Gent en Eltjo Dijkhuis sluiten zich hierbij aan. Ineke van Gent vraagt zich af of er wel voldoende naar het grotere geheel gekeken wordt. Wordt er voldoende vooruit gekeken naar alle activiteiten op de Noordzee en welke consequenties dit heeft? Worden de milieubelangen voldoende meegenomen? Nienke Homan voegt eraan toe dat zij dit herkent en het van belang acht dat we nu goed naar het onderdeel toekomstvastheid kijken, welke toekomstige ontwikkelingen kunnen we verwachten. Kunnen we het in één keer goed doen? We willen geen verrommeld landschap creëren. Ze denkt vanuit dit overleg wel dat dit meegenomen wordt, maar geeft de tip om dit nu in de communicatie naar buiten toe beter uit te dragen.

Er wordt gesproken over het advies dat aan het bestuurlijk overleg gevraagd wordt over het publiceren van het NRD. Formeel gaat de minister hierover, daarom is het geen besluit wat hier genomen wordt. Hielke Westra omschrijft het verzoek daarom ook als: we nemen hier kennis van. EZK geeft aan dat het voor de minister van belang is hoe de regio hier over denkt, dat is het doel van deze advies-vraag.

ADVIES: De formulering die nu gekozen is, is dat het bestuurlijk overleg kennis neemt van de wijze waarop wij met zienswijzen en beantwoording op cNRD omgaan en dat aandacht wordt gevraagd om voor dit project keuzes te maken op basis van het grotere geheel. Dit wordt meegenomen in de uitwerking van de IEA. Dit zal zo met de minister worden gecommuniceerd.

Hiermee zal de NRD definitief worden gemaakt en aan de Minister van EZK aangeboden worden voor vaststelling.

5. Integrale effectenanalyse (IEA): gezamenlijk advies

Tytsy Willemsma vraagt aandacht voor de planning. De publicatie van de IEA staat op 5 juni gepland. De zomervakantie start op 4 juli. We vragen de omgeving in de 4 weken voor de zomervakantie om een reactie. Dit zou verkeerd kunnen vallen. Ook de gemeenteraden hebben een krappe planning/drukke periode voor en na de zomervakantie. Ineke van Gent vraagt of de planning niet over de vakantie heen getild kan worden. EZK geeft aan dat de planning niet leidend mag zijn, de inhoud van een besluit moet voldoende aandacht krijgen. Veel hangt ook af van de uitkomst van de IEA: als er één tracé duidelijk beter is en iedereen daar gelijk over denkt kan een besluit makkelijk zijn en ook soepeler door gemeenteraden/provinciale staten/bestuur gaan. We spreken af dat we de planning nu niet aanpassen, maar te zijner tijd kijken of planning haalbaar is, zodra er meer bekend is komen we hier op terug.

AFSPRAAK: de planning rondom het regioadvies blijft de aandacht houden en zodra hier meer over bekend is zal de haalbaarheid hiervan opnieuw bekeken worden

Nienke Homan vraagt: wanneer we kunnen we definitieve afspraken van het Noordzee akkoord kunnen verwachten? In december 2019 werd een akkoord verwacht, het is onduidelijk wanneer nu iets besloten wordt. Voor dit project is de uitkomst van het Noordzee akkoord van belang in het kader van het grotere geheel en de mogelijkheid van meer windparken op zee boven de Waddeneilanden.

Het ministerie van I&W is trekker van het Nationaal Waterprogramma 2022-2027, het Programma Noordzee is hier onderdeel van. Hierin wordt er ook gekeken naar het totale energiesysteem: fossiel en duurzaam, moleculen en elektronen. Naar verwachting worden hier eind 2021 voor 20 a 40 GW nieuwe windenergiegebieden aangewezen. Vervolgens komt er een nieuwe routekaart waarin bepaald wordt welke gebieden de komende jaren ontwikkeld worden. Dit raakt het joint fact finding traject dat afgelopen jaar heeft gelopen. Het idee leeft bij EZK dat dit traject inmiddels wordt ingehaald door het Programma Noordzee. Nienke Homan herkent zich hier wel in. EZK en de provincie Groningen hebben hier als trekkers van het traject nader contact over. Vanuit het ministerie van EZK wordt er gewerkt aan een nieuwe structuurvisie energie, die kijkt naar de energiestromen op land en zee. De uitkomsten van het Noordzee akkoord zouden hierbij helpen, maar mocht dit te lang op zich laten wachten zal het ministerie de verantwoordelijkheid voelen om toch door te gaan met beleid maken. Nienke Homan geeft aan dat het voor wind op zee in Noord Nederland belangrijk is dat er nu gekeken wordt naar alle windparken, nu en straks, en dat deze zoveel mogelijk in één corridor worden meegenomen.

Ineke van Gent valt het op dat de punten uit de presentatie nu vooral een opsomming van separate ontwikkelingen zijn, maar hoe worden deze aan elkaar geknoopt? Waar vindt de coördinatie plaats? Als je een beslissing neemt, moet je de samenhang zien. EZK is verantwoordelijk voor een goed overzicht van de effecten en verschillen op zo'n manier dat er bestuurlijk en politiek een besluit op genomen kan worden. Het kan helpen om zaken visueel weer te geven, zodat de verbinding tussen alle deze plannen zichtbaar wordt. EZK geeft aan dat er naar verwachting deze zomer een systeemstudie energie komt met daarin een ruimtelijke vertaling over heel Nederland. Deze gaat over elektronen en moleculen (waterstof, gas en elektra) en kijkt ook naar de energiestromen met de omliggende landen.

In het kader van mogelijke toekomstige ontwikkelingen geeft Engbert van Esch aan dat de toekomstige westelijke rondweg bij Dokkum erg belangrijk is. EZK checkt binnen het project of hier voldoende over bekend is. We weten nog geen coördinaten van de ligging, maar in de IEA toekomstvastheid houden we er wel rekening mee. Otto van der Galien geeft aan dat hij de ontwikkeling dijkversterking Koehool Lauwersoog mist. TenneT geeft aan dat deze ontwikkelingen bekend zijn en meegenomen zijn bij het onderdeel techniek en omgeving van de IEA. Omdat we verwachten niets te gaan belemmeren met ons tracé staan ze niet bij toekomstvastheid. Hielke Westra en Roeland van der Schaaf bespreken met elkaar kort of de (nog abstracte) optie voor een windpark op Westpoort zou kunnen worden belemmerd, beiden verwachten dat dit niet het geval is en de ontwikkelingen naast elkaar kunnen bestaan.

TenneT geeft aan dat er voor het transformatorstation in Burgum ook gekeken wordt naar het industrieterrein Skûlenboarch-Westkern (gedeeltelijk in Kotstertille). Omdat dit deels in gemeente Achtkarspelen ligt is ook met deze gemeente contact gezocht.

Ineke van Gent vraag zich af hoe de omgeving wordt gewogen? TenneT geeft aan dat de belangen zo volledig en objectief mogelijk worden omschreven, met input vanuit de omgeving. Het is niet mogelijk om plussen en minnen te koppelen aan een belang, deze omschrijving zal dus meer kwalitatief en minder kwantitatief zijn. Mede om die reden is een integraal regioadvies waardevol. EZK is gevraagd door de ambtenaren om financieel bij te dragen, zodat er voldoende capaciteit beschikbaar is om bij te dragen aan dit project. Een procesbegeleider kan helpen om de verschillende visies van de gemeenten om te zetten tot één regioadvies. EZK heeft voor dit overleg samen gezeten met de provincies Fryslân en Groningen, daar is het idee uitgewerkt om de provincie Groningen en Fryslân de offerte uitvraag te laten doen bij - door hen te selecteren -

gerenommeerde bureaus. Groningen zou daarbij de trekker zijn en met de overige lokale en regionale overheden wordt het profiel afgestemd. EZK tracht dan middels een directe uitkering in het provinciefonds bij te dragen in de kosten. EZK heeft dus geen rol bij de keuze voor een bureau. Dit moet in januari/februari gaan lopen gezien de planning. Beiden provincies gaan dit plan nu binnen hun organisaties afstemmen.

Aan tafel wordt geconstateerd dat men bestuurlijk de Provincie Fryslân mist. Gedeputeerde Hoogland zou eerst de betrokken gedeputeerde zijn, maar dit is nu Gedeputeerde Poepjes geworden. Signaal wordt door meerdere bestuurders afgegeven.

INSTEMMING: bestuurders zijn akkoord met de verzoeken aan het bestuurlijk overleg om gezamenlijk aan een regio advies te werken en te proberen de planning te halen

6. **Koppeling provinciale/regionale processen**

Reeds besproken bij vorige agendapunt.

7. & 8. **Vervolgafpraak & rondvraag**

Het volgende ambtelijk overleg is 23 maart. Voor de publicatie van de IEA willen we eind mei/begin juni een volgend bestuurlijk overleg houden, twee weken daarvoor zal dan ook een ambtelijk overleg gepland worden.

Actielijst

- EZK stemt met de provincie Groningen af hoe verder te gaan met het joint fact finding traject
- EZK checkt of de westelijke rondweg in Dokkum voldoende concreet bekend is om hier rekening mee te houden
- EZK checkt in de projectgroep of de dijkversterking Koehool Laurensoog goed is meegenomen in de IEA bij de vergunningverleners van het Wetterskip Fryslân.
- EZK organiseert het volgende bestuurlijk overleg eind mei/begin juni en zal de onafhankelijk adviseur uitnodigen

verslag

Omschrijving	Verslag 4 ^{de} bestuurlijk overleg Net op zee Ten noorden van de Waddeneilanden
Voorzitter	EZK
Vergaderdatum en -tijd	29 mei 2020, 09:30 uur – 11:00 uur
Locatie	Webex
Aanwezig	Nienke Homan – provincie Groningen, RWS NN, Sietske Poepjes – provincie Fryslân, Hielke Westra – gem Westerkwartier, Eltjo Dijkhuis – gem Het Hogeland, Gerben Wiersma – gem Dantumadiel, Tytsy Willemsma – gem Tytsjerksteradiel, gem Ameland, Herman Beerda – Waterschap Noorderzijlvest, Otto van der Galien – Wetterskip Fryslân, TenneT, EZK
Afwezig	Ineke van Gent – gem Schiermonnikoog, Roeland van der Schaaf – gem Groningen, Theo Berends – gem Noardeast Fryslân, Jouke Spoelstra – gem Achtkarspelen
Bijlagen	Presentatie 20200529 Bestuurlijk overleg NOZ TNW.pdf en 20200109 Verslag 3de bestuurlijk overleg.pdf

---

1. Opening, mededelingen

Welkom door EZK, fijn en mooi dat we op deze manier samen kunnen komen

Theo Berends (gemeente Noardeast Fryslân) kan niet aanwezig zijn hij laat zich vervangen door Gerben Wiersma (gemeente Dantumadiel). Jouke Spoelstra (gemeente Achtkarspelen) kan niet aanwezig zijn, hij laat zich vervangen door Tytsy Willemsma (gemeente Tytsjerksteradiel).

2. Agenda vastgesteld

Verslag vorige keer is vastgesteld, ook alle actiepunten zijn uitgevoerd.

3. MER fase 1

MER fase 1 is afgerond. De voortoetsers zijn tevreden over de inhoud, er zijn wel wat vragen en verbeteringen gedaan om de leesbaarheid te bevorderen voor mensen die wat verder van het project staan. Stichting de Noordzee heeft lokale en regionale partijen betrokken, deze partijen hebben met hun eigen kennis gekeken. Complimenten over de inhoud en daarnaast de vraag om meer details mee te nemen. Een deel daarvan is overgenomen maar een deel gaat na oktober in MER fase 2 beoordeeld worden. De Commissie m.e.r. kijkt nu naar de MER en zal half juli met een advies komen. Deze wordt dan ook gedeeld met alle regionale partijen zodat deze nog als input kan dienen voor het definitieve regioadvies.

Sietske Poepjes stelt een technische vraag. Als het VKA bekend is en de tweede fase gaat in, naar welke details wordt er dan extra gekeken? TenneT antwoordt dat het thema ecologie nu vooral is gebaseerd op basis van bureaustudies, in fase twee zal er op bepaalde plekken daadwerkelijk veldonderzoek gedaan worden. Ook wordt er voor bijvoorbeeld archeologie op zoek gegaan naar aanvullende lokale informatiebronnen.

- Toelichting tracévariant Eemshaven west (zee) – Vierverlaten oost (land)

De tracés Burgum west, Vierverlaten oost en Eemshaven midden lijken heel lastig vergunbaar op het zee-deel. Daarom is er gezocht naar een combinatie van zee- en landtracés die iets toevoegen aan de huidige overgebleven opties. Burgum midden-west was zo'n variant op het tracé. We zijn op zoek gegaan naar andere combinaties die significante voordelen bieden. Hier is er één van gevonden. Dat is Eemshaven west (zee) met Vierverlaten oost (land). Dit staat niet los in het MER benoemd omdat deze variant in de zoekstrook lag. Daarom was hier geen aanvullend onderzoek voor nodig. Wel staat deze variant genoemd in de definitieve versie van het IEA.

4. Integrale effectenanalyse (IEA)

- Inhoud aanvullende notitie natuur

Met het ministerie van LNV heeft een gesprek plaatsgevonden over de vergunbaarheid van de tracés. Daaruit is het verzoek gekomen om een verdiepend onderzoek te doen op soortenniveau. De significante effecten zijn gecheckt op mogelijkheden voor mitigatie en/of compensatie. De rode tracés (vanwege sterk negatieve effecten hoogstwaarschijnlijk niet-vergunbaar) blijven rood. Eemshaven oost scoort oranje (vergunning krijgen zou kunnen met mitigatie/compensatie, maar zal niet makkelijk zijn). De overige routes scoren geel, die zijn uitvoerbaar - rekening houdend met mitigatie. De codes in de tabel staan voor habitattypen, bijvoorbeeld de kwelders.

Tytsy Willemsma vraagt ter verduidelijking of een wit vakje helemaal geen risico is. TenneT geeft hier antwoord op, dat hier alles is te mitigeren of compenseren. Dus vanuit natuuroogpunt zijn er geen belemmeringen.

- Kabelcorridor

Kanttekening hierbij over toekomstige windparken. Het is momenteel nog onduidelijk waar, hoeveel en op welke manier energie naar land gebracht worden.

Grofweg zijn er vier mogelijkheden:

1. Extra kabel/leiding meeleggen: lastig vanwege onduidelijkheid over toekomstige windparken; zowel over de locaties, het aantal MW of GW en de wijze waarop de energie naar land gaat komen (elektronen of moleculen). Daardoor is de investering onzeker. Het risico dat er achteraf het verkeerde type kabel of te weinig capaciteit is neergelegd of juist teveel is groot.
2. Tunnel in Waddenzee bouwen: alleen een theoretische mogelijkheid, is een te groot project en heeft veel verstoring tot gevolg.
3. Mantelbuis: ook alleen theoretisch mogelijk, er moet een stuk van 10km overbrugd worden. Een kabel van moet in meerdere delen aangeleverd worden en middels koppelstukken verbonden worden tot één kabel. Deze kabel kan qua trekkracht niet in een keer door de mantelbuis heen getrokken worden, dan breekt hij. Als gevolg hiervan moet bij de aanleg van een kabel alsnog gegraven worden en treedt er een tweede verstoring op.
4. Ruimtelijke reservering meenemen: Er is dan nog steeds een verstoring, wel handig in een volgend project. In het proces we weten dan namelijk al waar de volgende kabel kan komen. Maar in de Waddenzee gelden geen bestemmingsplannen. Hierbij dus de vraag hoe kunnen we ermee verder. En is dit een oplossing ondanks dat je dan alsnog twee keer het gebied verstoort. Wie gaat dan na het VKA dit project trekken, de regio of het rijk?

Een kabelcorridor past alleen ten zuiden van Schiermonnikoog, zie kaart bij de presentatie. Bij Eemshaven Oost is geen ruimte voor een corridor. Goed om te beseffen bij het bestemmen van de corridor op zee is dat dit impliciet ook gevolgen heeft voor het tracé op land.

Een dergelijk project voor een kabelcorridor staat niet op zichzelf maar heeft raakvlakken met andere programma's die lopen zoals Programma Energie Hoofdstructuur, Programma Waddenzee en Agenda voor het Waddengebied (voorheen Gebiedsagenda de Wadden 2050). Wij zijn in nauw contact met de programma's.

Sietske Poepjes geeft aan dat zo'n ruimtelijke reservering dus niet mogelijk is wanneer je juridisch kijkt. Wel kunnen we een bestuurlijk signaal geven, dat een tweede lijn wel in de gedachten zit en dit laten landen in een beleidsdocument. Dit kunnen de provincies doen. Je creëert dan een stip op de horizon: zo is er destijds over nagedacht. Nienke Homan onderstreept het belang om het doorsnijden van de Waddenzee in één keer goed te doen. Dat gaat niet alleen om bestuurlijk draagvlak. Het lijkt mij daarom verstandig om met elkaar wat beter na te denken over hoe we verder gaan met duurzame energie. Wat zijn de mogelijke locaties voor toekomstige windparken op zee, en hoeveel gaan we daar opwekken? Dus in één keer genoeg kabels neerleggen en niet een ruimtelijke reservering en dan wel twee keer in de Waddenzee graven. Sietske Poepjes reageert, zij snapt de lijn van Homan en volg haar daar in. De grootste kans is dat deze kabel in Groningen aan land komt, dus heeft Nienke hier ook "het eerste recht van spreken". Nienke Homan geeft aan dat als dit betekent dat we meer tijd nodig hebben om het in één keer goed te doen, dat dan zo moet zijn. Voor de provincie Groningen is het meeleggen van een extra verbinding een eis.

EZK vertelt dat na de zomer de volgende verkenning aanlanding windenergie start, daarna gaat er meer bekend worden over waar en hoeveel windenergie er in de toekomst gaat aanlanden. De verkenning zal waarschijnlijk weer een jaar gaan duren. Er wordt niet alleen naar elektriciteitsverbindingen gekeken, de aanlanding kan nu ook via energie-eilanden plaatsvinden. EZK kijkt integraal naar alle verbindingen in de verkenning, het wordt niet stuk voor stuk bekeken. Voor de elektriciteitskabels zouden bijvoorbeeld 525 kV gelijkstroomkabels voor 2 GW kunnen gebruiken zoals deze ook bij IJmuiden Ver gebruikt worden. Indien er in de toekomst meer dan 2 GW aan windenergiekavels worden aangewezen boven de Waddenzee, moet voor alles > 2 GW een nieuwe oplossing worden gevonden. Daarnaast worden die gelijkstroomkabels momenteel ontwikkeld voor de gebieden van IJmuiden Ver, die zijn nog niet gereed wanneer wij gaan aansluiten. Ons project zou dan ongeveer een jaar vertraging oplopen. Nienke Homan is van mening dat we dit project dan zouden moeten uitstellen. EZK geeft aan dat we ons dan niet houden aan de afspraken, zowel internationaal als met de windenergiesector. Daar is een ritme mee afgesproken om elk jaar een park op te leveren, wat veel voordelen heeft. Nienke Homan snapt dat het verstandig is dat er ieder jaar wordt opgeleverd. Maar ze voorziet veel gedoe als het rijk zich daar te strak aan houden. Ze snapt ook dat het om veel kosten gaat, maar ze vindt dat we goed in samenspraak met de andere programma's moeten kijken wat er verstandig is. EZK geeft aan dat de andere programma's de drie programma's zijn die op de sheet staan. Hier is in het Bestuurlijk Overleg van januari ook over gesproken. Korte termijn en lange termijn schuren hier. Hij begrijpt jullie, maar we kunnen hier geen harde toezeggingen doen. Nienke Homan zegt dat het zou vreemd zijn als blijkt dat we na dit project snel nog een keer een verbinding voor een wind op zee project moeten aansluiten. De provincie Groningen heeft in de Eemshaven grote ambities wanneer het gaat om duurzame energie, het is van belang dat er ook verbindingen naar de Eemshaven mogelijk zijn na dit project. EZK geeft aan dat de ambities van de provincie en EZK hierin gelijk zijn. EZK geeft aan dat we hierover meer de diepte in moeten gaan met elkaar. Zeker wanneer het regioadvies deze kant op gaat. De Agenda voor het Waddengebied lijkt een goed gremium om hierover verder te praten. Sietske Poepjes geeft aan dat dit een handige ambtelijk ingestoken werkwijze is. Maar deze wens moet ook op bestuurlijk niveau worden neergelegd. Zij stelt voor om een overleg tussen gedeputeerde Homan, zichzelf en de minister te organiseren. EZK geeft aan dat dit een wijze conclusie is en we gaan dit afspreken. Wel goed ambtelijk voor te bereiden, ook met de diverse programma's. We gaan kijken of de minister hier voor de zomer ruimte voor heeft en in zijn overdracht zal EZK. EZK zal daarna ambtelijk afstemming zoeken met de twee provincies. Nienke Homan en Sietske Poepjes gaan hiermee akkoord.

5. Inloopbijeenkomst

Vanaf juli verwacht EZK versoepeling in het fysiek bijeenkomen voor inloopbijeenkomsten, maar dit is voor dit project aan de late kant gezien de reactietermijn. Voor Schiermonnikoog wordt er gekeken naar een aanvullende fysieke bijeenkomst in juli. Die wens werd er vanuit de gemeente uitgesproken.

De inloopbijeenkomsten worden digitaal opgevangen. Dinsdag 16 juni vindt een digitale informatiebijeenkomst plaats vanuit een studio. Dit is een interview met TenneT & EZK over de IEA door een onafhankelijke presentator, geïnteresseerden kunnen inloggen. Kijkers kunnen via chat vragen stellen, deze verwerkt de presentator in het gesprek. Ook is er de mogelijkheid voor vragen via enquêtes of polls. De film wordt vervolgens op de projectensite en RVO site geplaatst om 'on demand' terug te kijken.

Aanvullend worden er een week later vier verdiepende vragensessies via Webex gehouden. Deze worden op advies van de ambtenaren geclusterd rondom de aansluitlocaties. Deze zijn gecheckt met de vergaderingen van de raden en staten. Er wordt gestart met één uur, indien er veel aanmeldingen zijn (verwachten we bij Burgum en Vierverlaten) komt er een extra uur bij.

- Maandag 22 juni van 19:00 uur tot 20:00 uur: Burgum
- Maandag 22 juni van 20:00 uur tot 21:00 uur: Burgum
- Dinsdag 23 juni van 16:00 uur tot 17:00 uur: Vierverlaten
- Donderdag 25 juni van 19:00 uur tot 20:00 uur: Eemshaven

Herman Beerda vraagt of we er rekening mee houden dat we de staten en raadsleden hierover informeren? En wat er precies op een avond geclusterd wordt. EZK antwoordt dat de raads- en statenleden via de griffie een mededeling krijgen en dat er geen strikte scheiding is in de avonden, elke vraag mag overal worden gesteld.

Eltjo Dijkhuis geeft aan dat we in de communicatie duidelijk moeten zijn over de namen. Want het moet duidelijk zijn dat het om een heel tracé gaat en niet alleen de aansluitlocatie. EZK geeft aan dat we al eerder brieven hebben gestuurd waardoor het project al enige bekendheid geniet, nu worden er weer 10.000 kaartjes gestuurd naar alle bewoners rondom het tracés. Daarnaast worden ook andere communicatiemiddelen (o.a. gemeente sites) benut in overleg met de communicatiemedewerkers van de decentrale overheden.

Tytsy Willemsma geeft aan dat Burgum de vorige keer goed bezocht was, het leeft hier behoorlijk dus fijn om te zien dat jullie al rekening houden met een extra uur.

Sietske Poepjes geeft aan dat alles heel mooi georganiseerd en is blij met de ansichtkaarten, goede combinatie analoog en digitaal. Ze geeft de tip dat het fijn zou zijn als er wat mensen iets van Fries kunnen, de taal is vaak een gevoelig puntje. EZK geeft aan dat het de vorige avonden goed ging en dat we heel blij zijn met een van de projectleiders van Witteveen+Bos die is opgegroeid in Fryslân.

6. Regioadvies - kader voor minister

Er is al overleg geweest met het ministerie van Financiën over ons project om te checken of de bandbreedte aan kosten voor de tracés na de keuze voor VKA tot een bezwaar zou kunnen leiden. Daar bleek in dat gesprek geen sprake van.

Hielke Westra vraagt of dit betekent dat de minister niet altijd voor de goedkoopste optie gaat. EZK geeft hier bevestigend antwoord op. En ook uit de ervaring van EZK met deze minister in eerdere projecten blijkt dit.

Sietske Poepjes vraagt wat het concept ambtelijk regioadvies wordt. EZK geeft aan dat het jullie eigen advies is en wij dit dus niet weten. We gaan door naar het volgende punt met een update van het regioadvies.

7. Regioadvies – update & verzoek 3 weken uitstel

Berenschot vertelt dat het proces vol op stoom is, samen met 13 regiopartijen wordt er hard gewerkt aan het concept regioadvies. Gisterenavond is er een concept advies gedeeld met de bestuurders. Op 8 juni komt de definitieve IEA uit. Het doel is om op 9 juni het concept regio advies naar buiten te brengen. Eventueel ook met een persbericht. Alles is wel afhankelijk van het bestuurlijk commitment. Daarna kan het besproken worden in de raden en staten. In sommige raden wordt er het zelfs twee keer besproken: een keer ter informatie en een keer besluitvormend. Intentie is om het met 13 partijen te ondertekenen. In deze tijden wel de onzekerheid rond behandeling in raden en staten. Berenschot bedankt EZK voor het uitstel tot 2 oktober, dit heeft te maken met enkele raadsvergaderingen die gepland staan op 30 september. Sietske Poepjes vraagt zich af of de twee processen wel genoeg afstemming hebben. Er wordt nu in dit Bestuurlijk Overleg niet over de inhoud van het concept advies gesproken, is dat slim? Berenschot geeft aan dat we een zorgvuldig proces doorlopen waarin we de verantwoordelijkheden scheiden. EZK vult aan dat er af en toe wel afstemming is, zo is er bijvoorbeeld een factcheck gedaan door Witteveen+Bos.

Tytsy Willemsma bedankt voor het uitstel. Hielke Westra vult aan dat het proces bijzonder correct is ingestoken. Het spannende zit in de besluiten aan het eind van dit proces. Wat gebeurt er met moties of gemeenteraden/colleges die niet accorderen aan het eind van het proces. In het verleden is er wel op het einde besloten om niet alle decentrale overheden te laten tekenen. EZK geeft aan dat we dat liever niet zien, maar dat dit wel kan. Nienke Homan bedankt voor het uitstel.

EZK geeft het woord aan RWS die een apart advies geeft over voornamelijk het zee-deel. RWS geeft aan dat er qua planning niks op aan te merken is, ze hoort van haar collega's dat de samenwerking goed is. Veel tevredenheid over het proces. EZK vult aan dat ambtelijk is afgestemd dat RWS gelijk met de omgeving de normale vier weken reactietermijn heeft. Men is ook daar ambtelijk druk om hun reactie te schrijven en zal dit kort na publicatie van de IEA sturen naar EZK en Berenschot, zodat ook de decentrale overheden deze reactie kunnen meenemen in hun regioadvies.

8. Planning

Sietske Poepjes geeft aan dat 8 juni (de dag van publicatie van de IEA) een maandag is, de colleges vergaderen op 9 juni. Dit kan lastig zijn wanneer de media het IEA oppakken en met vragen komen voor het regioadvies. EZK geeft aan dat het idee juist is om de publicatie van het IEA de dag voor het regioadvies te publiceren zodat deze bij de raden bekend is voor het advies. Berenschot geeft aan dat hij een goede timetable maakt zodat de verschillende stukken goed op elkaar worden afgestemd. Er wordt ook gewerkt aan een woordvoeringslijn. Berenschot checkt dit in het ambtelijk overleg en stemt het met af EZK indien er wijzigingen zijn in de planning.

9. Vervolgsessie

Voorstel is om de volgende sessie eind september te houden, wanneer het regioadvies zo goed als bekend is en EZK een voorproefje kan geven over het VKA. Sietske Poepjes wil een lans breken voor zoveel mogelijk digitale vergaderingen, dit loopt best wel goed. Laten we voorzichtigheid houden. Nienke Homan stemt hiermee in. EZK geeft aan dat we als overheid ook het goede voorbeeld moeten geven. Herman Beerda vraagt of als we half september het bestuurlijk overleg hebben dan ook het advies van RWS bekend is. EZK geeft aan dat we ervoor gaan dat dan alle stukken er zijn.

10. Rondvraag & afsluiting

Geen opmerkingen.

verslag

Omschrijving	Verslag 5 ^{de} bestuurlijk overleg Net op zee Ten noorden van de Waddeneilanden
Voorzitter	EZK
Vergaderdatum en -tijd	29 september 2020, 16:00 uur – 17:30 uur
Locatie	Webex
Aanwezig	Nienke Homan – provincie Groningen, RWS NN, Sietske Poepjes – provincie Fryslân, Hielke Westra – gem Westerkwartier, Jouke Spoelstra – gem Achtkarspelen, Eltjo Dijkhuis – gem Het Hogeland, Tytsy Willemsma – gem Tytsjerksteradiel, Theo Faber – gem Ameland, Herman Beerda - Waterschap Noorderzijlvest, Otto van der Galiën – Wetterskip Fryslân, Theo Berends - gem Noardeast-Fryslân, TenneT, EZK: EZK, EZK en EZK
	Gast (onderdeel JFF):- Gasunie
Afwezig	Ineke van Gent – gem Schiermonnikoog, Kees Wielstra – gem Dantumadiel, Roeland van der Schaaf – gem Groningen, Theo Faber – gem Ameland
Bijlagen	Presentatie 20200929 Bestuurlijk overleg NOZ TNW.pdf en 20200529 Verslag 4de bestuurlijk overleg def.pdf

---

Dit verslag is een aanvulling op de presentatie.

1. Opening, mededelingen

Welkom door EZK, fijn en mooi dat we op deze manier samen kunnen komen. Jammer dat het niet in persoon kan, maar gezien de laatste ontwikkelingen en de persconferentie van gisteren wel logisch.

Kees Wielstra (gemeente Dantumadiel) kan niet aanwezig zijn, hij laat zich vervangen door Theo Berends (gemeente Noardeast-Fryslân).

2. Agenda vastgesteld

Verslag vorige keer is vastgesteld, ook alle actiepunten zijn uitgevoerd.

3. Activiteiten afgelopen zomer

Joint Fact Finding kabelcorridor

Deze zomer is er door gemeente Schiermonnikoog, gemeente het Hogeland, provincie Fryslân, provincie Groningen, Gasunie, TenneT en EZK middels Joint Fact Finding gewerkt aan de onderzoeksvraag: *Hoe kan parallel aan het project NOZ TNW rekening gehouden worden met de (nog niet zekere komst van) extra kabels en/of leidingen door de Waddenzee als gevolg van nieuwe windparken?* Op 28 september is er een bestuurlijk overleg geweest tussen EZK en de

gedeputeerden Homan en Poepjes. Daar is besloten dat de JFF 6 oktober wordt gepubliceerd op de projectenwebsite van TenneT. Dit is tegelijk met het naar buiten gaan van het regioadvies. De regionale en lokale overheden kunnen ook de JFF notitie publiceren. Bij EZK zal het rapport onderdeel zijn van de reactienota, die begin november gepubliceerd wordt. EZK zal in haar advies aan de minister naar aanleiding van de JFF het volgende meegeven: *“Geef aan dat bij de uitwerking van het Voorkeursalternatief (VKA) rekening moet worden gehouden met toekomstige kabels en leidingen.”*

Theo Berends stelt naar aanleiding van de presentatie een vraag over waterstof vanaf 2040. Kan je waterstof gebruiken als buffer voor als de zon niet schijnt en het niet waait en speelt dat een rol in de afwegingen?

EZK: Waterstof wordt nu in dit project bekeken als energiedrager van de energie van het windpark naar het land. In de landelijke verkenningen rond waterstof en het Programma Energiehoofdstructuur wordt er breder gekeken naar de toekomstige functie van waterstof in ons energiesysteem. Gasunie voegt toe dat waterstof zich inderdaad op de langere termijn heel goed grootschalig laat opslaan.

Verziltingsonderzoek

Vanuit de agrarische sector zijn er zorgen over het verergeren van verzilting door aanleg van NOZ TNW (m.n. bij open ontgraving). In het concept regioadvies is opgenomen dat er onderzoek gedaan moet worden naar het verziltingsvraagstuk. Vooruitlopend op MER fase 2 is de eerste fase van het verziltingsonderzoek naar voren gehaald, specifiek voor Eemshaven west. Antea Group heeft opdracht gekregen van TenneT voor een bureaustudie, waarbij bestaande meetgegevens werden gebruikt. De onderzoeksaanpak is gedeeld met de volgende partijen met verzoek om aanvullingen (indien nodig): LTO Noord, gemeente Het Hogeland, provincie Groningen, provincie Fryslân, min LNV, Waterschap Noorderzijlvest, Wetterskip Fryslân. Op verzoek van LTO Noord is de specialist van Acacia Water aangehaakt, waar zij al veel mee hebben samengewerkt.

Tytsy Willemsma vraagt zich af of de conclusies uit dit onderzoek ook gelden voor andere tracéalternatieven dan Eemshaven west?

TenneT licht toe dat er nu gekozen is voor onderzoek bij Eemshaven west omdat de mate van verzilting daar naar verwachting het grootst is. Over het algemeen kunnen de uitkomsten worden doorgetrokken naar andere gebieden. Wel moet hier een onderscheid gemaakt worden tussen graslanden en akkerbouwgebieden. Bij de routes naar Burgum is over het algemeen gezien vaker sprake van graslanden (met minder last van verzilting) en bij de tracés naar Eemshaven van akkerbouwgebieden.

Tytsy Willemsma vraagt zich af waarom het onderzoek naar laagfrequent geluid nog niet is gedaan, ook dit is onderdeel van het regioadvies.

TenneT geeft aan dat dit pas echt concreet berekend kan worden wanneer er een echte locatie is, dit gebeurt in MER fase 2.

Herman Beerda vraagt of de veldonderzoeken voor fase 2 generiek worden gedaan of dat daarvoor al keuze wordt gemaakt voor een boring of een open ontgraving.

TenneT geeft aan dat zij een uitgebreid protocol heeft voor onderzoeken, gebaseerd op de geldende NEN-normen. Er zijn punten op het tracé waar HDD boringen noodzakelijk zijn, deze worden al meegenomen in de veldonderzoeken. Er wordt dus uitgegaan van een route met deels open ontgravingen deels boringen.

4. Communicatie

We gaan werken met een Projectenatlas na het VKA, dit is een interactieve website (met een soort Google Maps-zoomfunctie) waar iedereen zijn vragen en ideeën kan achterlaten.

Nienke Homan geeft aan dat we hebben geleerd dat we de aanverwante partijen als LTO en de Waddenvereniging goed moeten meenemen. Vanuit TenneT wordt aangegeven dat dit een goed punt is en dat we gaan voor een goede samenwerking in de volgende fase. Hiervoor zijn de afgelopen weken al stappen gezet.

5. Regioadvies

Nienke Homan neemt het woord, daarna zullen Eltjo Dijkhuis en Theo Berends het overnemen. De regio heeft de mogelijkheid om een regioadvies uit te brengen enorm gewaardeerd. Eerst is er gekozen voor de meest logische keuze, een aansluiting in de Eemshaven waar voor de toekomst de meeste kansen liggen. Omdat er na TNW weer meer projecten worden verwacht en men de inwoners niet veel vaker wil lastigvallen met nieuwe trajecten heeft de corridor hierbij een voorkeur. Initieel was het idee om in een keer een buis aan te leggen waar alles dan doorheen kan. Dit bleek in de praktijk wat lastiger. Een ruimtelijke reservering is dan een goed alternatief.

Eltjo Dijkhuis neemt het woord namens de Groninger gemeenten. Hij geeft aan dat hij in deze aanpak de Omgevingswet herkent. De partijen werden uitgedaagd om boven hun belang uit te stijgen. Voor Het Hogeland is de pootaardappelteelt heel belangrijk. Een goede samenwerking met LTO is essentieel. De lusten en lasten moeten bij elkaar komen, een gebiedsfonds is dan echt nodig. We hebben een bedrag opgenomen van 75 miljoen euro. Er moet een kans zijn om er als gebied beter uit te komen. Wij hebben laten zien dat we graag willen werken volgens de Omgevingswet en zijn benieuwd naar de reactie van de minister.

Theo Berends spreekt namens de Friese gemeenten. Ook in Fryslân spelen de vraagstukken rond verzilting. De aanlanding in Burgum was heel lastig vanwege ecologie en archeologie. Nu blijft alleen het puntje van Schiermonnikoog over in het Friese deel. Zijn verwachting is dat de minister het regioadvies overneemt.

Nienke Homan geeft aan dat de eilanden uiteindelijk het meest geraakt worden. Onder de lokale bevolking leven nog wel zorgen, het gaat letterlijk om hun achtertuin. Het vormgeven van dit gezamenlijke proces wordt nu echt belangrijk. Voor de lokale en regionale overheden was het wel echt een intensief proces vooral ook om de achterban goed mee te nemen. Dank voor de extra tijd die we hebben gekregen.

EZK bedankt op haar beurt de regio voor het integrale regioadvies wat in een korte tijd is gemaakt. Zeker gezien dit alles in een zomer met Corona door de Raden en Staten is gegaan. EZK gaat bij het volgende agendapunt in op het beeld EZK op het regioadvies en de randvoorwaarden.

TenneT reageert op het regioadvies. TenneT is voorstander van een gedragen gebiedsproces, we hebben hier ook al een voorstel voor gedaan. De zorg daarbij is of dit het proces gaat vertragen. Een goed gebiedsproces vraagt veel capaciteit ook van andere partijen. TenneT wilt vasthouden aan de projectplanning, met een oplevering in 2027.

Nienke Homan geeft aan dat de bestuurders de haast delen en ook willen dat het windpark op tijd wordt opgeleverd. De lokale en regionale overheden hebben aangegeven dat ze aan het begin goed betrokken willen zijn, TenneT kan dan ook een beroep op hen doen. Nienke Homan gaat zich hier hard voor maken.

In reactie op de voorwaarden voor het gebiedsfonds geeft TenneT aan dat er geen mogelijkheden zijn vanuit TenneT om hier een financiële bijdrage aan te leveren wanneer de uitgaven niet project gerelateerd zijn. De extra kosten moeten door de ACM als doelmatig worden aangemerkt. TenneT vult aan dat het wel mogelijk zou moeten zijn om extra onderzoek naar verzilting te doen en een monitoringsprogramma hiervoor op te zetten bij het tracé. Ook voor het ecologische deel kan binnen het project geld vrijgemaakt worden, hiervoor is een pilot gestart met NMF.

Nienke Homan spreekt over een twee fase model: we lossen nu het huidige probleem rond dit windpark op, maar in de toekomst moeten we veel meer middels een corridor gaan aansluiten. Om dit goed te doen zijn er nieuwe instrumenten nodig binnen een gebiedsproces. Sietske Poepjes geeft aan dat de teksten in het regioadvies zijn gekozen met de achterban in gedachten. Men is over z'n eigen schaduw heen gestapt. Ze roept op om in dit overleg niet de discussie te voeren, maar de inhoud voor kennisgeving aan te nemen en de minister zijn reactie af te wachten.

TenneT geeft tenslotte aan zij had verwacht iets meer terug te lezen over de JFF conclusies. TenneT vult nog aan dat de term landbouw effectrapport (LER) in punt 5 staat genoemd. TenneT wil geen aparte rapportage voor één sector. In het MER worden alle onderdelen meegenomen, ook landbouw. Het opstellen van een LER geeft de ruimte aan andere partijen om ook andere losse

effectrapporten te vragen zoals een Toerisme of Visserij effectenrapport. TenneT wilt wel extra onderzoeken (met een werkgroep landbouw) en een hoofdstuk of deelrapport landbouw maken als onderdeel van het MER, maar niet de term LER gebruiken uit angst voor de precedentwerking. Nienke Homan geeft aan dat het om nuances gaat. Zonder een LER komen we er hier niet, we zijn een uniek gebied waar landbouw een belangrijke rol vervult. De MER is niet voldoende daarom vragen we om een aparte LER.

6. Voorkeursalternatief

EZK spreekt haar waardering uit voor het integrale advies en dat de lokale en regionale overheden samen met EZK het proces hierna in willen vullen en daar ook capaciteit voor vrij willen maken. Puntsgewijs is de reactie als volgt:

- Gebiedsfonds: we hebben er alle begrip voor de vraag, maar als ministerie is het lastig om hier positief op te reageren. Binnen EZK zijn er geen potjes voor gebiedsfondsen. Naast de wettelijke compensatie zijn wij ook aan het kijken hoe we meer kunnen doen in het kader van een zorgvuldige ruimtelijke ordening. Wat lastig is dat hier een bedrag genoemd wordt waarbij de onderbouwing naderhand wordt ingevuld.
- Verder kunnen we in ons advies aan de minister op veel fronten aansluiten bij het regioadvies. De punten voor de HDD boringen nemen we ook mee. Op de LER komen we terug, EZK ziet ook het belang van de landbouw specifiek in dit gebied. Over laagfrequent geluid hebben we het gehad.
- Algehele lijn, we zijn blij met het advies en willen vanuit het gebiedsperspectief blijven werken. Ook in VAWOZ (Verkenning Aanlanding Windenergie Op Zee) gaan we graag een nauwe samenwerking met jullie aan.

7. VAWOZ

Wegens tijdsgebrek is dit agendapunt niet toegelicht. We nemen de punten uit dit proces mee in VAWOZ en daar worden jullie ook bij betrokken. Via de ambtelijke lijn wordt er verder geïnformeerd.

8. Vervolgsessie

Sietske Poepjes vraagt of het mogelijk is om een bestuurlijk overleg met de minister in te plannen, zodat de context achter het regioadvies goed overgebracht kan worden.

Na het overleg is in samenspraak met de gedeputeerden afgesproken om te bekijken of dit besproken kan worden bij het geplande bestuurlijk overleg voor de Catshuissessie. Deze is op 5 oktober en vindt plaats met de minister van EZK, de minister van BZK, de Commissaris voor de Koning en gedeputeerde Staghouver. De provincie Groningen gaat bekijken of ze dit onderwerp laten agenderen of bekijkt of er een informeel moment is om dit te bespreken.

9. Rondvraag & afsluiting

Geen opmerkingen. Volgend bestuurlijk overleg begin november inplannen.

verslag

Omschrijving	Verslag 6 ^{de} bestuurlijk overleg Net op zee Ten noorden van de Waddeneilanden
Voorzitter	[Ministerie van EZK]
Vergaderdatum en -tijd	10 november 2020, 16:15 uur – 17:45 uur
Locatie	Webex
Aanwezig	Nienke Homan – provincie Groningen, [Rijkswaterstaat], Sietske Poepjes – provincie Fryslân, Hielke Westra – gem Westerkwartier, Eltjo Dijkhuis – gem Het Hogeland, Tytsy Willemsma – gem Tytsjerksteradiel, Theo Faber – gem Ameland, Herman Beerda - Waterschap Noorderzijlvest, Otto van der Galiën – Wetterskip Fryslân, Theo Berends - gem Noardeast-Fryslân, Ineke van Gent – gem Schiermonnikoog, Kees Wielstra – gem Dantumadiel (niet volledig), [TenneT], [ministerie van EZK]
Afwezig	Jouke Spoelstra – gem Achtkarspelen, Roeland van der Schaaf – gem Groningen, Theo Faber – gem Ameland
Bijlagen	Presentatie 20201110 Bestuurlijk overleg NOZ TNW.pdf en 20200929 Verslag 5de bestuurlijk overleg def.pdf

---

Dit verslag is een aanvulling op de presentatie.

1. Opening, mededelingen

Welkom door [ministerie van EZK]. Dit overleg is kort na het vorige overleg. Het eerste deel is voor iedereen, in het tweede deel gaan we verder met de partijen die betrokken zijn bij de uitwerking van het verwachte VKA. Het voelt raar om zo afscheid van elkaar te nemen na het intensieve proces dat we samen hebben gehad.

Er zijn geen opmerkingen op het verslag, dit is bij deze vastgesteld.

De gemeente Dantumadiel kan niet volledig aanwezig zijn, Kees Wielstra laat zich vervangen door Theo Berends (gemeente Noardeast-Fryslân), Jouke Spoelstra wordt vervangen door Tytsy Willemsma en Roeland van der Schaaf is ook afwezig (wordt ambtelijk waargenomen door [gemeente Groningen]).

[ministerie van EZK] licht voorafgaand aan de presentatie de reactie op twee van randvoorwaarden uit het regioadvies toe en maakt daarbij het voorbehoud van besluitvorming door de minister. Het ministerie hecht met de regio veel waarde aan een zorgvuldig gebiedsproces en daarbij horende investering in het gebied. Het ministerie ziet echter geen mogelijkheden voor een niet-projectgerelateerd fonds, wel is er extra aandacht voor een zorgvuldige ruimtelijke ordening. Daarbij kan het gaan om investeringen in het gebied die breder zijn dan de wettelijke compensatie. We gaan hier later in de presentatie verder op in.

Het ministerie onderschrijft het belang van de agrarische waarden in het gebied. De titel LER wordt echter niet gebruikt wel wordt de inhoud achter deze term gevolgd: de agrarische functie wordt extra onderzocht en er worden extra maatregelen genomen om deze functie in dit gebied kwalitatief te behouden.

2. VKA keuze & reactie regioadvies

Reactie regio op VKA en de reactie op het regioadvies. Nienke Homan neemt het woord. Zij bedankt partijen voor de intensieve samenwerking en wijze waarop we samen in dit traject zitten. De regio heeft aangegeven wat belangrijk is voor het draagvlak bij de keuze voor een voorkeursalternatief (VKA). Er werd al kort gesproken over de tracéoptimalisatie in de Waddenzee die zorgt voor een korter tracé in de Waddenzee maar een groter tracé door landbouwgebied. Het toekomstperspectief voor de agrariërs en de verdere samenwerking in gebiedsproces zijn voor ons heel belangrijk voor het draagvlak voor dit project. Ook vanuit natuur leven zorgen, dat zie je terug in de brief van de Waddenvereniging. We willen het Waddengebied beschermen maar tegelijk wil de regio ook stappen zetten in de energietransitie. Er komt veel op ons af in het Noorden, geef dat ook aan bij de minister. De regio wil dit graag, maar wil het wel goed doen.

Eltjo Dijkhuis geeft aan dat er een aantal zaken zijn waar we langer over moeten spreken. Perspectief voor de agrariërs is er daar één van. Wat bedoelt EZK precies en wat bedoelt de regio, hoe matchen we dat aan elkaar? Een punt dat nog niet geheel scherp is, is de oplossing van het knelpunt in ambtelijke capaciteit bij gemeenten. In de eerste fase is dit door partijen zelf betaald, maar de inzet voor de tweede fase vraagt veel. Voor gemeente Het Hogeland is het lastig om dat zelf op te brengen. Zorgvuldigheid is het sleutelwoord. Herman Beerda sluit zich aan bij de druk op de organisatie die dit traject vraagt. We willen een zorgvuldig proces in, met name ook met de agrariërs.

Sietske Poepjes stelt zich als gedeputeerde van Fryslân bescheiden op wat betreft de inhoud. Groningen heeft altijd veel oog voor draagvlak, hier hebben inwoners recht op. In de concept reactie van minister Wiebes op het regioadvies wordt hier nodeloos overheen gelopen. Er is een realiteit naast de technisch-juridische noodzaak, ze raadt EZK aan om daarover in gesprek te blijven met de regio. Daarnaast vraagt ze aandacht voor landbouw. Hoe kunnen we landbouw in haar kracht zetten?

Ineke van Gent deelt de opmerkingen vanuit Schiermonnikoog. De regio is teleurgesteld dat het gebiedsfonds niet door kan gaan. De gemeente Schiermonnikoog is niet tegen het windmolenpark. Maar bescherming van het werelderfgoed en de natuurwaarden acht de gemeente heel belangrijk. Morgen is in de Tweede Kamer een debat over de gebiedsagenda 2050 Waddenzee (opmerking: het debat is verplaatst naar 1/12). NOZ TNW wordt als laksmoesproef gezien. De samenwerking wordt door het ministerie als goed gezien, maar qua resultaat is de regio dat niet met het ministerie eens. Ineke van Gent sluit zich ook aan bij de natuurorganisaties die graag Eemshaven oost willen, waarom dit niet kan moet beter onderbouwd worden. Daarnaast doet Ineke van Gent de oproep om de inwoners van Schiermonnikoog goed te betrekken door een digitale discussie avond te organiseren. Hiervoor kan contact worden opgenomen met [gemeente Schiermonnikoog], er zijn al eerdere ervaringen waarvan geleerd kan worden. Ook wil Ineke van Gent een gezamenlijke woordvoeringslijn en deze laten afstemmen met communicatieadviseurs en woordvoerders.

Theo Berends sluit zich aan bij de oproepen van de andere sprekers.

[ministerie van EZK] reageert. Het draagvlak is uitermate belangrijk, de aanlanding betekent veel voor alle omwonenden en bedrijven in de buurt. Compensatie stopt voor ons dan ook niet bij de wettelijke norm. Maar we onderzoeken samen met u een plan waarmee we de agrarische functie kunnen blijven ondersteunen en perspectief bieden aan agrariërs. Tevens investeren we in de natuurwaarden op de Waddenzee. We doen dit niet vanuit een plan vanuit het Rijk maar met een plan dat we samen ontwikkelen.

Ineke van Gent wil weten wat de bovenwettelijke compensatie zal zijn en snapt de kritieken van buiten. Wat wordt er gegarandeerd door de minister? De verwijzing naar het NP Groningen wordt beschouwd als een sigaar uit eigen doos, waar de gemeente Schiermonnikoog (als Friese gemeente) bovendien geen aanspraak op kan maken.

[ministerie van EZK] geeft aan dat de verwijzing naar NP Groningen inderdaad niet passend is en om die reden reeds uit de concept brief van de minister aan de regio is gehaald. [ministerie van EZK] kan nu niet aangeven wat er aan bovenwettelijke compensatie gerealiseerd zal worden. Daar wil zij nadrukkelijk samen met de regio invulling aan geven en de komende tijd onderzoek naar doen. We kunnen nu met elkaar afspreken dat we zorgvuldig met het project een plan opstellen om te komen tot een set aan maatregelen die verder gaan dan de wettelijke norm. In de bestuurlijke overleggen van volgend jaar zullen we daar samen nader over besluiten.

Ineke van Gent is positief over het verwijderen van de zinsnede over NP Groningen. Maar hoeveel geld is er dan? Alleen aan mooie voornemens hebben we niks.

[ministerie van EZK] geeft aan dat dit met elkaar moet worden uitgewerkt. [ministerie van EZK] geeft aan te herkennen dat de capaciteit bij gemeenten onder druk staat. Voor een aantal zaken is er via de leges een mogelijkheid, maar dit is bedoeld voor de kosten van vergunningverlening. Vanuit het project willen we graag samen het gesprek voeren over hoe EZK en TenneT de organisaties kunnen ontlasten. We moeten samen weten waar het knelt en hoe hier een oplossing voor gevonden kan worden. Een zorgvuldig gezamenlijk proces staat daarbij centraal. Eltjo Dijkhuis geeft aan dat het goed is om dit samen verder uit te zoeken. Bijvoorbeeld het beeld van de leges lijkt niet te kloppen. Gemeente Het Hogeland heeft simpelweg geen geld om de projectleider die er nu is als gemeente in de volgende fase nog te betalen. Ineke van Gent vult aan dat de regio haar best heeft gedaan, maar hoe verder we uit elkaar lopen hoe lastiger de planning te halen zal zijn. [ministerie van EZK] sluit het punt af door aan te geven dat we hier een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben. Graag ontvangt [ministerie van EZK] op korte termijn voorstellen vanuit de projectgroep voor capaciteitsvraagstukken en bovenwettelijke compensatie maatregelen Waarbij Rijk en regio de intentie houden om de planningen te halen. Over het punt van de brief van de natuurorganisaties geeft Hetem aan het jammer te vinden dit via de krant te moeten vernemen. Er is veel communicatie geweest met deze partijen. Er zal een nieuw gesprek worden ingepland vanuit EZK, laten we goed in onderling overleg blijven.

Ineke van Gent vraagt om in de brief van de minister expliciet in te gaan op maatregelen in het Unesco Werelderfgoed. Nienke Homan wil ook een leerpunt aangeven. Ze geeft de tip dat in het vervolg het goed is om rollen en verantwoordelijkheden helderder neer te zetten. De verwachting over de status van het regioadvies en wat er uit het regioadvies wordt overgenomen in het VKA-besluit zitten dan meer op één lijn. Nu zitten we in een lastig proces. [ministerie van EZK] bedankt voor de reflectie en geeft aan dat de adviezen harte worden genomen, op basis hiervan wordt door de minister een brede afweging gemaakt.

3. Voorbereidingsbesluit (VBB)

[TenneT] geeft aan wat de impact van het VBB op de capaciteit van gemeenten is. Dit is naar inschatting van TenneT vrij beperkt. Omdat het tracé in het buitengebied al aan randen van percelen ligt verwachten we niet dat er erg veel impact is op nieuwe ontwikkelingen, er zal niet vaak een vergunning bij EZK gecheckt hoeven worden. Het VBB heeft een looptijd van ongeveer een jaar, voor die tijd moet het ontwerp-inpassingsplan ter inzage liggen.

Eltjo Dijkhuis geeft altijd aan zijn raad mee dat dit stuk een jaar geldig is, korter als er eerder een besluit is. Geldt dat ook voor het VBB? [TenneT] antwoordt dat dit klopt, er is ook een mogelijkheid tot verlenging maar dat gaat volgens hetzelfde principe als bij de gemeente. Eltjo Dijkhuis gaat verder in op de impact op de beperkte capaciteit om vanuit de gemeente bij te kunnen dragen aan een zorgvuldig proces. Er speelt een hoop bij gemeente Het Hogeland, meerdere ontwikkelingen raken elkaar in dit gebied. Hij verwacht niet dat de uitwerking van het VKA bij zijn ambtenaren naast het vaste takenpakket past. [TenneT] licht toe waarom hij inschat dat het aantal vergunningsaanvragen in het gebied van het VBB laag is. Het zoekgebied ligt ver van de

woonerven en bouwkavels. Dat zijn de enige plekken waar volgens het huidige planologisch kader gebouwd mag worden. Eltjo Dijkhuis vraagt of deze informatie naast de communicatiemensen ook met de beleidsambtenaren wordt opgepakt. [TenneT] bevestigt dit. En er wordt een infographic gemaakt van wat het VBB inhoudt en wat de gevolgen zijn voor de agrariërs.

Herman Beerda vraagt of er ook is geïnventariseerd wat er vanuit de andere overheden aan plannen speelt. Is de route getoetst aan de toekomstplannen die het waterschap heeft voor dit gebied? [TenneT] geeft aan dat er veel contact is met de ambtenaren van het Waterschap. De GIS files (met kabelroute) zijn gedeeld met [[Waterschap Noorderzijlvest] van het waterschap, hij heeft deze beoordeeld en per kruising met assets van het Waterschap is bekeken of het voorstel van TenneT haalbaar is. Dit antwoord stelt Herman Beerda gerust.

4. Communicatie rond VKA en VBB

Nienke Homan heeft behoefte aan een woordvoeringslijn die door de gezamenlijke overheden gebruikt kan worden waarin de keuze voor Eemshaven west en daarmee het afvallen van Eemshaven oost nader wordt toegelicht. [ministerie van EZK] geeft aan dat we hier vanuit EZK/TenneT in afstemming met de decentrale overheden aan werken en deze toesturen zodra deze afgerond is.

[TenneT] vult aan dat we 1 op 1 contact hebben met de media, die zijn ook allemaal bij het persmoment na de VKA. [ministerie van EZK] roept op om de woordvoeringslijn te delen, een ieder zal andere accenten hebben maar we willen elkaar niet te verrassen. Eens te meer omdat het verwachte VKA het regioadvies volgt. Eltjo Dijkhuis geeft als aandachtspunt voor de woordvoeringslijn mee dat door de 'optimalisatie' er weer 5 á 6 km tracé extra over landbouwgrond is toegevoegd.

5. Projectatlas

Zodra VKA bekend wordt gemaakt, staat de projectatlas online. Dit is een soort virtuele atlas van het project. Deze atlas neemt burgers en omgeving letterlijk mee in vogelvlucht mee in de voortgang van het project en de verschillende optimalisatierondes. Na elke optimalisatieronde vindt er een update plaats.

6. Samenwerking na VKA

Aangezien in het bestuurlijk overleg is geconstateerd dat de gemeenten knelpunten ervaren in de ambtelijke capaciteit kan in dit overleg niet worden besloten de samenwerking op gelijke wijze voort te zetten. De voorzitter concludeert dat de ambtelijke projectgroep gevraagd wordt een voorstel voor de oplossing van het capaciteitsvraagstuk te doen waarover in een volgend bestuurlijk overleg kan worden besloten. [ministerie van EZK] plant daartoe het overleg in.

7. Participatieplan, gebiedsproces en procesplan

Nienke Homan geeft aan dat bij het gebiedsproces vooral de betrokkenheid van landbouworganisaties genoemd wordt en verzoekt om ook de natuur- en milieuorganisaties mee te nemen. Ineke van Gent voegt toe dat van meet af aan is aangegeven dat het belang van het UNESCO Werelderfgoed groot is en dat dit duidelijk moet worden meegenomen. Eltjo Dijkhuis heeft veel gesprekken gehad met [LTO] van LTO, LTO wil een volwaardige partner zijn. De vraag is of dat in het voorstel goed geborgd is. [TenneT] geeft aan dat er veel contact is vanuit TenneT met [LTO], het oude zeer lijkt weg en ze kijken uit naar een goede verdere samenwerking. De voorzitter concludeert dat er zowel een werkgroep landbouw als natuur & milieu komt en dat de belangen en zorgen van zowel landbouw als natuur op vergelijkbare wijze geborgd worden in het vervolg.

8. Planning

9. Rondvraag & volgende sessie

-

10. Update provinciale/regionale processen (alleen schriftelijk)

-

Acties:

- EZK past op basis van het bestuurlijk overleg de brief van minister aan de regio aan
- [ministerie van EZK] organiseert het gesprek met ambtenaren van betrokken lokale en regionale overheden inzake capaciteitsvraagstuk
- De ambtelijke projectgroep doet een voorstel dat terug zal komen in het volgende bestuurlijk overleg teneinde deze concreet te maken
- [ministerie van EZK] deelt woordvoeringslijn met de regio
- [ministerie van EZK] vraagt aan [gemeente Schiermonnikoog] van de gemeente Schiermonnikoog wat het beste past voor een digitale bijeenkomst voor de inwoners van Schiermonnikoog

Bestuurlijk overleg

Notulen en Actielijst

Datum: 16 februari 2021

Tijd: 17.00 – 18.00

Aanwezig :	
✓ Nienke Homan – Provincie Groningen	
✓ Ineke van Gent – Gemeente Schiermonnikoog	
✓ Eltjo Dijkhuis – Gemeente Het Hogeland	
✓ Herman Beerda – Waterschap Noorderzijlvest	
✓ Sietske Poepjes – Provincie Fryslân	
✓ [Ministerie van EZK]	
✓ [TenneT]	
Afwezig: nvt	

1. 17.05 [Ministerie van EZK] opent de vergadering

1. Welke verwachtingen leven bij de bestuurders?

- × Nienke Homan: LTO-Noord en natuur en milieuorganisaties hebben het gevoel dat dingen ze overkomen. Vanuit welk moment kan de regio nog input aanleveren, dus nog voordat de uitwerking plaatsvindt.
- × Sietske Poepjes → Sietske Poepjes is niet altijd in de gelegenheid om bij dit aan te sluiten. Bij verhindering sluit [provincie Fryslân] aan. Zij zal immer digitaal waarnemen. In het vervolg zou ze graag op de inhoud worden meegenomen, ook in de techniek. Goed hebben over de plus en het gebiedsfonds. Geen misverstanden. Er loopt ook een politiek-bestuurlijk proces. Urenregistratie liever niet op bestuurlijke tafel.
- × Herman Beerda: 1) Er gebeuren dingen zonder dat we er weet van hebben. Een agenda in samenspraak opstellen zodat er voorbereid wordt 2) behoefte heeft aan stappen zetten. Concreet aan de slag gaan.
- × Eltjo Dijkhuis → Moeten meer op de hoogte gehouden worden. Regioadvies verliep soepeler. De randvoorwaarden en uren voeren de boventoon en dat moet niet meer zo zijn.
- × Ineke van Gent → te weinig tijd om dingen voor te bereiden
- × [Ministerie van EZK] – Kijken naar go/no-go momenten en waar kan er gestuurd worden. Waar willen we richting op geven. Er wordt nu nog richting gegeven aan bepaalde punten en dan kan het aan de projectgroep worden doorgegeven.
- × Grote inhoudelijke brokstukken → optimalisatie moet verbeterd worden, Agenda samen voorbereiden incl stukken. Om de 3 weken overleg.

2. Mededelingen, vaststellen agenda & verslag vorige keer

Gekozen om nu voornamelijk over het gebiedsfonds, optimalisatieproces en planning te hebben. Er is behoefte aan helderheid op deze 3 thema's.

3. VKA keuze & reactie regio

4. Gebiedsfonds

Nienke Homan: Wat kan er onder geschoven worden en op welk termijn?

Eltjo Dijkhuis: Geeft aan dat het lastig wordt om deel te nemen vanwege de kosten. Tijdigheid binnen de werkgroepen aan de orde brengen. Anders lopen we achter de feiten. Plus verdelen wordt anders lastig.

Ineke van Gent: wil graag naar de notitie kijken. Op korte termijn uitsluitel geven of er een bijdrage komt want dat was een voorwaarde.

Sietske Poepjes: over welke maatregelen mogen we denken mbt de Plus. Is compensatie ruim genoeg?

Herman Beerda: De voorkeur ging naar tracé Oost, dit was een van de randvoorwaarden

Ineke van Gent: lopende projecten van gemeenten nagaan en kijken of die kunnen aansluiten. Goed onderbouwen waarom dit tracé is gekozen. Vanwege de onrust in de regio

Afgesproken wordt dat op het volgende BO een afgestemde notitie ligt over de randvoorwaarden voor het plus pakket, evenals de inzet van de decentrale overheden.

5. Optimalisatieproces

- a) Governance
- b) Werkgroep Landbouw
- c) Werkgroep Natuur & Milieu
Zie sheet in de presentatie
Uit de werkgroepen moet een pakket van maatregelen komen.

Dit BO gaan we ook gebruiken als een thema BO om de bestuurders van de landbouw- en natuurorganisaties uit te nodigen wanneer opportuun. Voorlopig wordt de frequentie van een keer per drie weken aangehouden voor de overleggen. De ambtelijke projectgroep bereid gezamenlijk de stukken voor,

6. Planning

Belangrijk momenten van de bestuurders:

November 2021 indienen definitieve vergunningaanvraag

Nov 2021 Opstellen ontwerpbesluiten

De planning wordt aangevuld met beslismomenten en informatiemoment voor de Raden en Staten in een visuele planning

7. Optimalisatie ronde 1

- a) Rekening houden met mogelijke corridor
- b) Doorkruising Schiermonnikoog

Actielijst

- 9 maart randvoorwaarden voor het pluspakket ter besluitvorming
- 9 maart notitie inzet van de ambtenaren ter besluitvorming
- 9 maart [Ministerie van EZK] kijkt of er nog andere stimuleringsprojecten zijn ten behoeve van de energietransitie

Agenda

Datum: 17 maart 2021

Tijd: 13.00 – 15.00

Aanwezig	
Sietske Poepjes – Provincie Fryslân Nienke Homan – Provincie Groningen Ineke van Gent – Gemeente Schiermonnikoog Eltjo Dijkhuis – Gemeente Het Hogeland Herman Beerda – Waterschap Noorderzijlvest [Rijkswaterstaat] [Ministerie van EZK] [TenneT]	

Agenda:

[Ministerie van EZK] opent de vergadering

1. Agenda

De agenda is vastgesteld

2. Mededelingen

[Ministerie van EZK] geeft aan dat twee weken geleden in het Dagblad van het Noorden een artikel heeft gestaan waarin werd aangegeven dat de extra 5 a 6 km op land op verzoek kwam van de regiopartijen. Dat ligt genuanceerder, de regio heeft verzocht om een corridor te onderzoeken. Vanuit dat onderzoek komt deze verschuiving. We zullen dit nog extra toelichten in ons bestuurlijk gesprek met LTO Noord van 23 maart.

Ineke van Gent is blij met deze toelichting maar ziet graag voortaan meteen een rectificatie.

[Ministerie van EZK] zegt toe dit de volgende keer te doen.

[Ministerie van EZK] geeft aan dat de Verkenning Aanlanding Wind op Zee (VAWOZ) voor een versnelling tot 2030 én de periode daarna inmiddels is gestart. Afgelopen week (week 10) was daarvoor een stakeholdersessie. Jullie zijn hier allen ook bij aangehaakt.

De komende weken heeft EZK meerdere overleggen met omgevingspartijen, allen met naast dit project ook VAWOZ en Programma Energie Hoofdstructuur (PEH) op de agenda:

23/03 Kennismaking LTO Noord bestuurlijk

25/03 Gesprek MEZK [Omgevingsberaad Wadden]

08/04 Bestuurlijk overleg [Ministerie van EZK] [Waddenvereniging], Nienke Homan (Provincie Groningen, Sietske Poepjes (Provincie Fryslân) en Ineke van Gent (Gemeente Schiermonnikoog)

Ineke van Gent reageert hierop. De losse gesprekken met LTO Noord ziet zij niet als een goede ontwikkeling. We moeten oppassen dat er aan verschillende tafels over dit project gesproken gaat worden waarmee het besluitvormingsproces vertroebelt. Daarnaast geeft Ineke van Gent aan dat ze nieuwsgierig is hoe het contact met het Omgevingsberaad zich verder ontwikkelt. Zij is hier zelf ook lid van en de NMO's lieten zich erg kritisch uit over dit traject. [Ministerie van EZK] geeft aan dat we een terugkoppeling van het gesprek zullen geven en dat Ineke van Gent wellicht een verbindende rol kan spelen.

Nienke Homan geeft aan dat de individuele landeigenaren zich overvallen voelen, het is ook onwenselijk dat er verschillende overleggen zijn met verschillende partijen.

Eltjo Dijkhuis geeft aan dat er behoefte is aan een duidelijke communicatielijn voor de omgeving.

Sietske Poepjes vult aan dat er geen onnodige losse overleggen moeten zijn. Als we maar weten wie met wie aan het praten is en waarover. En wil verder meegeven aan TenneT dat zij echt helder naar de agrariërs moet communiceren, de provincie maakt die fouten ook nog steeds.

De voorzitter concludeert de volgende afspraken:

- TenneT 1 op 1 gesprekken heeft over de zakelijke overeenkomsten (ZRO's) de schadevergoedingen en liggingduur.
- De integrale advisering aan de minister over het ontwerp inpassingsplan en de maatregelen in het 'pluspakket' na voorbereiding in de werkgroepen natuur en landbouw en de integrale projectgroep plaatsvindt in dit bestuurlijk overleg TNW. De LTO en respectievelijk de natuurorganisaties zijn lid van de voorbereidende werkgroepen landbouw en natuur en worden tzt op bestuurlijk niveau uitgenodigd voor het bestuurlijk overleg. De projectgroep wordt gevormd door de overheden en Tennet.
- Op 23 maart vindt overleg tussen de voorzitter van het Omgevingsberaad en de minister van EZK (dhr. Van 't Wout) plaats over de betrokkenheid van het Omgevingsberaad. Na dit overleg doet de projectgroep in samenwerking met het secretariaat van het Omgevingsberaad met een voorstel voor de verder samenwerking tussen het bestuurlijk overleg TNW en Omgevingsberaad.
- Deze formele governance vormt geen beperking voor informele bilaterale overleggen.
- We communiceren deze agenda's voor de overleggen helder en transparant richting de stakeholders.

3. Verslag vorige keer

Ter introductie geeft [Ministerie van EZK] aan dat het verslag te summier was en geen goede weergave was van het vorige overleg.

Ineke van Gent uit haar ongenoegen over het verslag van het laatste Bestuurlijk Overleg. De inhoud van de bespreking en inbreng van de leden kwam niet terug. De leden van het bestuurlijk overleg hebben een vertegenwoordigen een achterban. Het is daarom belangrijk om terug te kunnen lezen wat ieders inbreng was en hoe de besluitvorming plaatsvond. Onderwerpen als financiële kaders, energietransitie Schiermonnikoog als onderdeel van het pakket maatregelen ontbraken terwijl dit in eerdere stukken wel beschreven stond. Dit graag weer opnemen. Het ongenoegen wordt breed gedeeld in het bestuurlijk overleg.

[Ministerie van EZK] bevestigt dat de oproep om de energietransitie Schiermonnikoog mee te nemen in het maatregelenpakket door mevrouw van Gent is gedaan in het vorige overleg en dat hoewel hier op het eerste gezicht belemmeringen voor zijn het Ministerie van EZK zich zal inspannen om de energietransitie Schiermonnikoog mee te nemen. Dit onderwerp komt later op de agenda terug en zal bij dat punt ook in het verslag worden opgenomen.

[Ministerie van EZK] zegt toe dat het verslag de volgende keer beter de bespreking zal reflecteren.

4. Notitie randvoorwaarden maatregelen pluspakket NOZ TNW

- a. Het doelgebied van de maatregelen beperkt zich tot het gebied dat direct negatieve invloed ondervindt van het project NOZ TNW
- b. De maatregelen richten zich derhalve op de thema's landbouw (verzilting en agrarisch toekomstperspectief) en natuur (het versterken van de natuur en bepalende landschappelijke kwaliteiten).
- c. 'Plus'-maatregelen zijn een aanvulling op bestaande compensatie of gevolgschaderegelingen.
- d. Het financieel kader dient proportioneel te zijn en is niet op voorhand in omvang uit te drukken aangezien ook de opgave nog in ontwikkeling is. Hierbij wordt gedacht aan de ordergrootte van het landschapsplan bij NW380KV
- e. Voorwaarde is dat de financiering plaatsvindt in cofinanciering met de verschillende betrokken partijen.

➔ Gevraagd besluit:

- ➔ A. instemmen met de in de notitie opgenomen randvoorwaarden, de werkgroepen natuur en landbouw opdracht geven om in lijn met de randvoorwaarden een concreet en uitvoerbaar pakket aan maatregelen te formuleren.
- ➔ B. instemmen met het voorgestelde besluitvormingsproces; vaststelling maatregelen en definitieve financiële bijdrage van Rijk, decentrale overheden en TenneT bij vaststelling Inpassingsplan.

[Ministerie van EZK] geeft aan dat het voorstel zoals nu geagendeerd nog in de tas zit bij de minister. Zodra duidelijk is hoe de minister hierop heeft gereageerd zal [Ministerie van EZK] het bestuurlijk overleg informeren. De notitie is samen met de projectgroep (ambtelijk overleg met regiopartijen) opgesteld. Zowel TenneT, EZK als decentrale overheden. De casus NW380KV is benut als richtlijn gebruikt bij het opstellen van de notitie. De casus NW380KV is tevens een energieproject dat een grote impact heeft op het landschap en waar EZK in samenwerking met de decentrale overheden meer maatregelen heeft genomen dan de wettelijk verplichte compensatie. Vanuit die inspiratie legt de projectgroep een aantal randvoorwaarden voor aan het bestuurlijk overleg die richtinggevend zullen zijn voor de werkgroepen landbouw en natuur. [Ministerie van EZK] stelt twee vragen: – kan het bestuurlijk overleg instemmen met de randvoorwaarden als richtinggevend voor de opstelling van het maatregelenpakket? - Kan het bestuurlijk overleg zich vinden in het voorgestelde besluitvormingsproces en biedt dit voldoende ruimte voor de raadpleging van de volksvertegenwoordiging?

Eltjo Dijkhuis herkent de gezamenlijkheid voor een deel. De specifieke referentie naar NW380KV is anders dan de regiopartijen hebben aangedragen. Deze verwijzing en de omgang rechtvaardigt niet hoe de werkwijze zou moeten zijn. Het komt over of er een beslissend en richtinggevend financieel kader wordt toegevoegd waarin Gemeente Het Hogeland zich niet kan vinden. Het is niet verstandig om een bovengrens te noteren. Maatregelen moeten de start zijn en niet een bovengrens in financiële middelen. Laten we de besluitvorming over het financieel kader niet nu maar bij behandeling van het pakket maatregelen doen.

Ineke van Gent kan zich in grote lijnen vinden in wat Eltjo Dijkhuis zegt. Ze geeft aan hier niet in mee kunnen gaan. Onze geluiden wordt onvoldoende gehoord. Het regioadvies had de voorkeur voor Eemshaven oost, maar kon zich ook vinden in Eemshaven west met een aantal voorwaarden gesteld door de regio. Deze keuze moet op een goede manier gecompenseerd worden. Ineke van Gent hoopt dat de minister hier rekening mee houdt en hier instemming voor geeft. Het zou jammer zijn als de werkgroepen met een plan komen dat het te duur is omdat de 13 miljoen is overschreden. Ineke van Gent geeft aan dit graag een keer met de minister te willen bespreken.

Herman Beerda onderstreept het voorgaande. Hij snapt dat de 75 miljoen uit het regioadvies onvoldoende onderbouwd was. Laten we daarom eerst maar plannen maken, dan weten we snel of dit 10 of 100 miljoen gaat kosten.

Nienke Homan is het eens met het voorstel om geen maximum te noemen, maar op basis van goede plannen de financiering te regelen. Nienke Homan sluit zich aan bij het thema energietransitie als concrete doelstelling voor het pluspakket in Schiermonnikoog. Daaraan voegt Nienke Homan toe dat ook de boeren een aandeel in het pakket moeten terugzien. Cofinanciering is akkoord. Laten we zoeken naar samenhang met regionale projecten en meekoppelkansen. Daarmee maken we cofinanciering passend.

Sietske Poepjes vindt dit een ordentelijk voorstel en beter dan wat in de notitie staat. De proportionaliteit en de samenhang moeten duidelijk blijven. Vervolgens een moment inbouwen waarop we gezamenlijk de maatregelen als pakket bekijken. Uiteindelijk is het een politiek bestuurlijk besluit, daar kom je ambtelijk niet uit.

Daarnaast een vraag bij onderdeel A 'het directe verband tussen het project en negatieve invloed. Voorstel is het woord 'direct' te verwijderen. Er is namelijk niet altijd een causaal verband. Als regio denken wij aan tientallen miljoen. Sietske Poepjes vraagt namens de regiopartijen aan [Ministerie van EZK] intern er op aan te dringen dat de minister de regio tegemoet moet komen.

Ineke van Gent sluit zich hier helemaal bij aan. De minister moet aangegeven hoe hij er in staat. Compensatie voor natuurschade zou optimaal plaatsvinden. Dat is de intentie bij de start van het project geweest. Dit zal eerder tussen de 13 en 75 miljoen uitkomen dan op 20 miljoen. Is dat het hele pakket of moeten dat opgeknipt worden. De minister moet zich duidelijker hierover uitspreken. Aandringen hierop. Zelf in gesprek gaan met de minister is gewenst.

[Ministerie van EZK] geeft aan blij te zijn met het pleidooi nu eerst richting te geven op inhoud aan de werkgroepen en de bespreking over het financieel kader te agenderen wanneer zicht is op het pakket van maatregelen, proportionaliteit en samenhang, evenals de mogelijkheden voor cofinanciering vanuit decentrale overheden. Nu geen financieel kader benoemen helpt aangezien de proportionaliteit voortkomt uit de daadwerkelijke plannen. Het is wel belangrijk om als bestuurlijk overleg vinger aan de pols te houden.

[Ministerie van EZK] geeft aan dat EZK tevens kan instemmen met de voorgestelde wijzigingen in de randvoorwaarden.

[Ministerie van EZK] concludeert dat de volgende afspraken zijn gemaakt:

- Het bestuurlijk overleg stelt de randvoorwaarden gewijzigd vast:
- *Energietransitie*
  - o *Er wordt breed gekeken naar maatregelen die de energietransitie in het gebied kunnen versterken.*
- *Geografisch*
  - o *Het doelgebied van deze maatregelen beperkt zich tot het gebied dat negatieve invloed ondervindt van het project NOZ TNW, binnen het doelgebied moeten de effecten van de maatregelen "landen"*
- Besluitvorming over het financieel kader vindt plaats bij vaststelling van het maatregelenpakket als onderdeel van het advies over het inpassingsplan. Om vinger aan de pols te houden en indien gewenst bij te sturen zal een 50% versie worden geagendeerd voor een tussenliggend bestuurlijk overleg waarvoor vertegenwoordiging van landbouw en natuur zal worden uitgenodigd.
- De werkgroepen landbouw en natuur krijgen de opdracht om op basis van de randvoorwaarden tot een 50% versie van het maatregelenpakket te komen. De projectgroep zal een voorstel doen voor het onderdeel energietransitie.

5. Notitie inzet

- a. Indeling in drie categorieën
  - i. Reguliere vergunningenwerkzaamheden – reeds gedekt in bestaande structuren
  - ii. Extra omgevingsproces – Voor de gemeenten en het waterschap is een inschatting gemaakt van een bedrag van €148.500 per jaar. EZK, TenneT en de provincie(?) zullen gezamenlijk zorgen voor de bekostiging hiervan, in lijn met de andere NOZ projecten.
  - iii. Inzet voor het pakket aan plusmaatregelen, wordt meegenomen als uitvoeringskosten van het pluspakket en valt daarmee in de exploitatie van TenneT
- b. Voor de periode tot het VKA zien we geen mogelijkheden om met terugwerkende kracht de inzet te vergoeden. Dit gebeurt ook niet voor de overheden die alleen bij dit deel betrokken waren.
- c. Wanneer er externe onderzoeken of expertise nodig is kan dit via het project worden ingeschakeld. Een voorbeeld hiervan is de second opinion op het verziltingsonderzoek door Acacia Water op verzoek van LTO.
- d. Voor de uren van koepelorganisaties waarbij zij hun kennis inzetten voor het 'pluspakket' maken we, net als voor de decentrale overheden, ruimte in de uitvoeringskosten via het inpassingsplan.

➔ Gevraagd besluit: instemmen met de notitie.

Sietske Poepjes ziet dat sommige werkzaamheden binnen dit project die traditioneel bij het takenpakket van de provincie horen daarnaast zijn er ook een aantal die dat traditioneel niet horen. Dit komt ook doordat we in de geest van de omgevingswet werken. De provincie Fryslân is bereid iets meer te betalen aan ambtelijk inzet, maar geeft het advies om de vergoedingen royaal in te zetten voor de kosten die decentrale overheden maken. De notitie is wat dat betreft te summier.

Eltjo Dijkhuis komt terug op de reguliere vergunningenwerkzaamheden. De situatie is dat door de Gemeente Het Hogeland wellicht 70 gedoogprocedures moeten worden gestart, dat past niet binnen de legesvergoeding. Ook geeft hij aan dat voor a.iii de gemeente een voorfinanciering wil.

Punt b. is een zure appel voor de Gemeente het Hogeland.

Ineke van Gent sluit zich aan bij Eltjo Dijkhuis en vraagt om een royaal gebaar. Ineke van Gent vraagt zich af waarom EZK zo zuinig moet zijn door het deel tot VKA niet te willen betalen en verzoekt om royaler te zijn.

Nienke Homan geeft aan dat dit een gezamenlijke opdracht is en dat het ook gaat om vertrouwen, elkaar kunnen vinden en samen dit realiseren.

[Ministerie van EZK] geeft aan dat het goed is dat deze notitie in gezamenlijkheid is opgesteld en dat er kritisch en constructief is gekeken naar de taken, kosten en opbrengstenkant. Het Hogeland heeft bijvoorbeeld ook zelf geconcludeerd dat men toch een deel via de leges binnen krijgt. [Ministerie van EZK] erkent dat er enorm veel taken (in nationaal belang) zijn bijgekomen bij de decentrale overheden. Daar lopen nu ook andere trajecten voor zoals een onderzoek van de Raad van het Openbaar Bestuur die aangeeft dat er extra middelen naar de decentrale overheden moeten. Wij bespreken nu de kosten voor dit individuele project.

[Ministerie van EZK] vraagt aan TenneT of zij de voorfinanciering kunnen verzorgen.

[TenneT] geeft aan dat dit voor TenneT waarschijnlijk wel zal kunnen en zegt toe te gaan kijken hoe dit past en of dit verantwoord kan worden.

Herman Beerda geeft aan dat het te maken heeft met vertrouwen. Aantoonbare kosten moeten vergoed worden. Herman Beerda oppert of het mogelijk is om de afspraken die nu gemaakt worden, over een jaar te evalueren om te bekijken of de vergoedingen toereikend waren en of er extra middelen nodig zijn.

Ineke van Gent vraagt nog even aandacht voor het punt van vertrouwen.

[Ministerie van EZK] concludeert:

- We zullen de samenwerking voortzetten op basis van vertrouwen. Dit betekent dat de notitie een gezamenlijke inschatting is van de kosten die zullen worden vergoed en dat we daarover geadviseerd door de projectgroep in de loop van het project als bestuurlijk overleg vinger aan de pols houden.
- Het bestuurlijk overleg heeft de intentie om te werken met voorfinanciering. TenneT onderzoekt de mogelijkheden voor voorfinanciering.

6. Update Werkgroep Natuur & Milieu

- a. Startoverleg
- b. Waddenvereniging doet voorlopig niet mee

[TenneT] geeft aan de startoverleggen hebben plaatsgevonden. De sub-werkgroepen kunnen ingepland worden. De Waddenvereniging staat niet achter het tracé en heeft de conclusie getrokken niet verder te participeren. [Ministerie van EZK] heeft een aantal keer contact gehad met [Waddenvereniging]. EZK en TenneT blijven de Waddenvereniging betrekken. Ze zijn voorlopig agenda-lid. Tijdens het BO van 8 april vragen we ze weer expliciet mee te doen, en zullen we nogmaals de afweging voor tracé west besproken worden.

Nienke Homan vult aan. Provincie Groningen heeft alle NMO's uitgenodigd om samen na te denken over hoe men in dit soort trajecten wil aansluiten. De Waddenvereniging heeft hier positief op gereageerd. Binnenkort vindt hier een bestuurlijk overleg plaatst. Ook bij VAWOZ is de Waddenvereniging aangesloten.

Samenwerking aan de plusmaatregelen zien de NMO's met name als meerwaarde.

Sommige partijen zoals de vissersbond spreken we ook nog een op een.

Ineke van Gent heeft onlangs met [Waddenvereniging] gesproken. De keuze voor de west variant is in hun ogen onvoldoende onderbouwd. Zij staan daar niet alleen in. Ook de vissers. Belangrijk om dit beter te onderbouwen. Hoe gaan we hiermee om?

[Ministerie van EZK] licht toe dat er een kamerbrief onderweg is naar de Tweede Kamer met daarin antwoorden op vragen van de Kamerleden Harbers, Mulder en Moorlag. Hierin staat de VKA keuze nader

toegelicht en worden ook de randvoorwaarden voor het pluspakket gecommuniceerd. We zullen deze brief actief met de regio delen.

[TenneT] licht de pilot EcoLogische Netinpassing toe. Tijdens MER fase 1 (vóór VKA-keuze) is de pilot gestart, dus voor 9 tracés. Het doel was een bijdrage te leveren aan het tot stand komen van een realistische, optimale ecologische inpassing en waar mogelijk om bij deze netinpassing ter plaatse ecologische waarden toe te laten voegen. Het resultaat is een overzicht van ideeën, plannen voor mitigerende en compenserende maatregelen, evenals potentiële 'plus'-maatregelen. Deze zijn gebaseerd op 22 interviews die de natuur- en milieufederaties Fryslân en Groningen uitgevoerd hebben, met onder andere de Waddenvereniging, Natuurmonumenten etc. Na de VKA-keuze is er een selectie gemaakt op basis van relevantie met het tracé Eemshaven west, dit vormt input voor de werkgroepen Natuur&Milieu. Het rapport wordt in maart 2021 gepubliceerd.

Ineke van Gent geeft aan dat er reële gevaren aangegeven zijn door RWS over een mogelijke afscheiding van het eiland bij de Balg, en vraagt zich af of dit integraal onderdeel van de planvorming uitmaakt. [TenneT] geeft aan dat daarom nu de variant Wantij wordt onderzocht, dit is pas in december door RWS aangegeven en was daarom geen onderdeel van het VKA.

Ook vraagt Ineke van Gent welke conclusies er getrokken zijn naar aanleiding van het recente bezoek van TenneT en EZK aan Schiermonnikoog. Er zijn geen conclusies getrokken maar het was het inventariseren van de omgeving. Onder anderen hebben we de hoogteverschillen ter plaatse kunnen ervaren.

Installatiemogelijkheden zijn verder onderzocht evenals mogelijke aanlandingsplaatsen voor de kabel. Ineke van Gent benadrukt om nauw samen te werken met Natuurmonumenten en gemeente Schiermonnikoog. Dat wordt beaamd door TenneT en EZK.

7. Update Werkgroep Landbouw

- a. Startoverleg
- b. Werkgroep LTO Noord
- c. Stand van zaken onderzoek, betredingstoestemmingen
- d. Verziltingsonderzoek

LTO Noord wenst een adviserende rol in te nemen naar de grondeigenaren en leden van LTO toe en heeft hiervoor een werkgroep Landbouw opgericht, specifiek voor LTO Noord en haar leden.

Inhoudelijk sluit dit aan met de voorgestelde 'subwerkgroep optimalisatie en agrarische waarden', met het verschil dat aan deze sub werkgroep ook niet-LTO leden als afgevaardigde deelnemen.

EZK en TenneT gaan met LTO in gesprek om te zorgen dat deze twee groepen elkaar aanvullen. Besluitvorming over het advies aan de minister blijft verlopen via de integrale werkgroep landbouw en het bestuurlijk overleg TNW.

Op 11 maart is het voorstel Verziltingsonderzoek (Acacia Water) in de LTO werkgroep besproken door [Acacia Water]. TenneT, LTO, EZK en Acacia gaan gezamenlijk in gesprek om zsm het plan van aanpak vast te stellen.

[Ministerie van EZK] komt terug op het eerder afgegeven signaal door TenneT dat LTO oproept aan leden om geen betredingstoestemmingen te verlenen. Dat is zorgelijk omdat zo de onderzoeken niet uitgevoerd kunnen worden die we wel moeten doen en ook informatie voor het pluspakket opleveren. Kunnen de regiopartijen hier iets in doen?

Eltjo Dijkhuis als overheden willen we het belang van landbouw goed inbrengen. Wij vragen aan TenneT / EZK om LTO goed mee te nemen. Maar omgekeerd adviseert gemeente Het Hogeland ook aan hen om mee te gaan. Gemeente het Hogeland heeft zeker geen belang bij de grote gedoogprocedures. Het is goed dat we het vergezicht nogmaals schetsen aan de agrariërs.

[TenneT] vult aan dat TenneT en LTO op korte termijn bijeenkomen om te praten over ZRO onderwerpen zoals liggingsduur en tarieven. TenneT dient met iedere grondeigenaren een zakelijke overeenkomst te sluiten. Dat zijn meer dan 150 dossiers.

Ten aanzien van de onderzoeken op land geeft TenneT nogmaals aan dat het niet soepel gaat met het verkrijgen van de betredingstoestemmingen, als gevolg van advies van LTO Noord aan haar leden om vooralsnog niet mee te werken. Hierdoor dreigt forse vertraging en zullen bijvoorbeeld de bodem- en

veldonderzoeken die op land zijn voorzien mogelijk pas na de oogst (vanaf aug/sept) plaats kunnen vinden. Positief nieuws is dat de onderzoeken in de landkwelders op tijd gereed zijn (voor start broedseizoen), mede dankzij coöperatieve houding van het Waterschap rondom toestemmingen. Ook stond hierover een positief artikel in het Dagblad van het Noorden (25-2-2021).

[Ministerie van EZK] concludeert:

- Alle partijen hebben een gezamenlijk belang in het vermijden van gedoogprocedures. Dit leidt ertoe dat de onderzoeken over de zomer en daarmee het oogstseizoen heen getild zullen worden. Gezamenlijk met LTO en Het Hogeland spreken we een proces af om te komen tot betredingstoestemmingen in september. We bespreken deze planning verder op het volgende BO.
- TenneT spreekt met LTO over zorgen en wensen tbv het optimaliseren van het trace.
- De afweging van het pluspakket is een collectieve afweging. De besluitvorming over het advies aan de minister over inpassingsplan, optimalisatie tracé, pluspakket en compensatie ligt niet bij sub-werkgroepen maar bij het bestuurlijk overleg TNW.

8. Planning en betrokkenheid Raden en Staten

- a. Planning t/m eind 2023
- b. Voorstel: informeren van de Raden en Staten voor de zomer en in oktober 2021 voor de besluitvorming Voorontwerp Inpassingsplan
- c. Bestuurlijk overleg: hoe willen we deze voortzetten?
Uitnodigen van Landbouw en natuurorganisaties na eerste ronde werkgroepen.
- d. Wat bespreken we de volgende keer?
  - i. Aanlandlocatie
  - ii. Eerste plusmaatregelen
  - iii. Pilot NMF's

[Ministerie van EZK] leidt het onderwerp in door aan te geven dat deze routekaart in beeld brengt hoe we gezamenlijk tot advisering aan de minister kunnen komen. Ze erkent daarbij dat de planning strak is en vraagt bestuurders in te gaan op de afspraken die nodig zijn om dit mogelijk te maken.

Nienke Homan dankt EZK en TenneT voor de heldere routekaart.

Ineke van Gent en Eltjo Dijkhuis geven aan dat deze planning er wel vanuit gaat dat alles goed gaat. Het is een strak schema. Zorgvuldigheid is essentieel.

[Ministerie van EZK] concludeert dat deze routekaart houvast in proces geeft en dat we aan de hand van de routekaart het proces volgen. Indien zorgvuldigheid in de loop van het proces bijsturing noodzakelijk maakt bespreken we dit in samenhang met de consequenties in het bestuurlijk overleg.

9. Acties n.a.v. overleg

- EZK geeft een terugkoppeling van het gesprek van de Minister met de voorzitter van het Omgevingsberaad Waddengebied.
- De ambtelijke projectgroep werkt gezamenlijk het thema onderdeel energietransitie binnen het pluspakket uit.
- TenneT onderzoekt de mogelijkheden om de financiering van de ambtelijke voorzet aan de voorkant te betalen in plaats van achteraf en koppelt dit terug
- De provincie koppelt terug op haar overleg met de NMO's over hun betrokkenheid bij trajecten als deze
- EZK zal de concept Kamerbrief delen die is opgesteld n.a.v. vragen van de Kamerleden Harbers, Moorlag en Mulder.
- TenneT deelt het rapport van de eerste fase van de pilot EcoLogische Netinpassing
- TenneT koppelt de resultaten van haar gesprek met de LTO over ZRO's en tariefstellingen terug

Verslag

Bestuurlijk Overleg Verkenning Net op Zee ten Noorden van de Waddeneilanden

Datum: 6 april 2021

Aanwezig:

[ministerie van EZK]	
waterschap Noorderzijlvest	Herman Beerda
[Rijkswaterstaat]	
Gemeente Het Hogeland	Eltjo Dijkhuis
Gemeente Schiermonnikoog	Ineke van Gent
Provincie Groningen	Nienke Homan
[TenneT]	
provincie Fryslân	Sietske Poepjes

Afwezig: nvt

1. Opening en vaststelling van de agenda

De voorzitter opent de vergadering om 17.04 uur.
De deelnemers stellen de conceptagenda vast.

2. Verslag bestuurlijk overleg 17 maart 2021

De voorzitter heeft geen wijzigingen op het conceptverslag van 17 maart jl. ontvangen.
De deelnemers stellen het verslag van het bestuurlijk overleg van 17 maart jl. vast.

3. Omgeving

- 3.1. Gesprek MEZK – Omgevingsberaad Waddengebied
- 3.2. Contact provincie Groningen – NMO's
- 3.3. Gesprek Waddenvereniging 08/04

Sietske Poepjes licht toe dat vandaag het voorbereidend gesprek heeft plaatsgevonden voor het overleg met de Waddenvereniging van 8 april van aanstaande donderdag. Naar verwachting wordt het vooral een politiek getint overleg.

3.4. Bewonersavonden Schiermonnikoog en motie

[Ministerie van EZK] en Ineke van Gent geven een korte toelichting op de gehouden bewonersavonden. Tijdens de bijeenkomsten van 22 en 29 maart jl. zijn nut en noodzaak van de hoogspanningsverbinding toegelicht. Daarnaast is de aandacht voor de rust, ruimte en bijzonder gevarieerde natuur van het eiland toegelicht. Een aantal bewoners hoorden de informatie voor de eerste keer. Een groot deel van eilandbewoners wilden meer diepgaande informatie over details zoals de ecologische effecten. In een openbare raadsbijeenkomst van 21 april volgt nadere informatie over de wijze van aanleg van de hoogspanningsverbinding en daar kunnen bewoners hun zorgen uiten.

Tijdens de bijeenkomst van 29 maart hebben bewoners indringende vragen gesteld. De algemene tendens is dat bewoners niet blij zijn en soms grote zorgen hebben over mogelijke schade aan het eiland.

Het is noodzakelijk om natuurcompensatie op Schiermonnikoog en nut en noodzaak van het project goed uit te leggen. Aandacht voor goede communicatie is vereist.

3.5. LTO-Noord

Het gesprek van EZK met LTO-Noord was open en constructief. Met LTO is afgesproken dat zij de vragen meenemen en vanuit een kritische houding naar het tracé kijken. LTO-Noord is bereid om samen te werken. Partijen hebben afgesproken ruime aandacht te besteden aan goede communicatie over de uitgangspunten en de activiteiten. Ineke van Gent vraagt aandacht voor een juiste afstemming en openheid tussen alle gesprekken. Dit neemt de projectorganisatie als aandachtspunt mee.

Eltjo Dijkhuis vindt het belangrijk om met elkaar in gesprek te blijven en elkaar goed op de hoogte houden: mede omdat LTO-Noord met verschillende partijen afzonderlijk praat. [Ministerie van EZK] stelt voor met LTO af te spreken in welke hoedanigheid LTO aan de gesprekken deelneemt. Dit omdat er meerdere projecten in één 'mandje' liggen. Nienke Homan geeft de suggestie om de projecten die in het 'mandje' liggen op hoofdlijnen mee te nemen in de gesprekken.

4. Planning

- 4.1. Betredingstoestemming – Plan van Aanpak hoe we in september kunnen beginnen met de onderzoeken
- 4.2. Invloed op de planning

De voorzitter wil over de drie volgende onderwerpen procesmatig praten:

- Tracé-optimalisatie
- Compensatiepakket
- Pluspakket (met aandachtspunten Landbouw, Natuur en Energie)

Ineke van Gent vraagt ook hierbij aandacht voor goede voorbereiding: zij is er niet gerust op dat hiervoor voldoende tijd beschikbaar komt.

De voorzitter wijst op de termijn die normaliter in acht wordt genomen: dat is bij inhoudelijke en besluitvormende stukken een week voorafgaand aan het BO en ten minste twee weken van tevoren zijn de stukken bekend bij de ambtenaren. Ineke van Gent benadrukt gebrek aan capaciteit binnen het ambtelijk apparaat op Schiermonnikoog.

De voorzitter informeert bij de projectgroep naar het tijdstip waarop de stukken gereed zijn.

Sietske Poepjes merkt op dat niet iedereen dezelfde capaciteit voor de voorbereiding heeft. Juist bij zo'n lastig onderwerp als Net op Zee bij Schiermonnikoog, is voldoende voorbereidingstijd een belangrijke factor. Zij stelt voor medio mei 2021 alvast een overleg te plannen zodat afstemming over de stukken op tijd kan worden gestart. Schiermonnikoog en de provincie Friesland nemen contact met elkaar op over ondersteuning. Zij doet Ineke van Gent een aanbod om mensen vanuit de provincie Friesland beschikbaar te stellen voor Schiermonnikoog.

Dat waardeert Ineke van Gent, wat een goede oplossing is voor de midden-/langere termijn. Voor de korte termijn vraagt zij eveneens aandacht voor de benodigde capaciteit omdat voldoende tijd nodig is voor ambtelijke besluitvorming.

Sietske wijst op het belang van vaststellen van een datum voor het overleg, zodat iedereen weet waar hij naar toe moet werken.

Hierop stelt de voorzitter voor om medio juni een volgend overleg te plannen, zodat voldoende tijd beschikbaar is voor de ambtelijke voorbereiding.

Op de vraag hoeveel voorbereidingstijd de gemeente Schiermonnikoog nodig heeft nadat stukken zijn verstuurd, antwoordt Ineke van Gent dat de bijpraatsessies zondermeer kunnen doorgaan. Zij maakt bezwaar tegen het verzoek om na een week op inhoudelijke stukken te reageren. Juist dat vraagt meer voorbereidingstijd. De gemeente Schiermonnikoog wil het gevoel krijgen goed te hebben nagedacht over reacties.

Herman Beerda toont begrip voor de zorgen van Schiermonnikoog. Hij onderstreept het belang om elkaar betrokken te houden en goed te informeren. Daarom wil hij niet wachten tot half juni voor het eerstvolgende overleg. Hij wil het tempo vasthouden. Nienke Homan is het eens met zijn opmerking over het tempo vasthouden. Zij wil tegelijkertijd wel voldoende tijd besteden aan goede inhoudelijke overleggen. Sietske Poepjes benadrukt dat de ambtenaren naar de inhoud moeten kunnen kijken. Naar de moties van de raad en de gedachten over energietransitie op het eiland. Dat komt de bestuurlijke discussie ten goede. Wat haar betreft kan het volgende bestuurlijk overleg in juni plaatsvinden.

De voorzitter stelt vast dat gestreefd wordt naar een volgend bestuurlijk overleg in juni. Zij vraagt de betrokkenen het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat actief op de hoogte te houden zodat in juni doeltreffend kan worden gesproken over:

- Tracé-optimalisatie
- Compensatiepakket
- Pluspakket (met aandachtspunten landbouw, natuur en energietransitie)

Wel worden er kortere bijpraatsessies georganiseerd, zonder agenda, om elkaar op de hoogte te houden.

5. Update werkgroepen

5.1.Landbouw

5.2.Natuur & Milieu

5.3.Energietransitie

De subwerkgroepen Natuur & milieu en landbouw zijn ingepland.

Ineke van Gent uit haar zorgen over het Waddengebied en de activiteiten op Schiermonnikoog. Zij vraagt het ministerie meer politiek-maatschappelijke empathie te ontwikkelen. Zij noemt in het bijzonder de kwetsbaarheid van gebied. Dezelfde vraag legt zij neer bij LNV. Het is een indringende vraag omdat mensen zich hier zorgen over maken.

De voorzitter neemt haar opmerking ter harte zal dit donderdag meenemen in het gesprek met LTO en in andere overleggen met omgevingspartijen.

De kwetsbaarheid van het gebied is de nadrukkelijke reden waarom het pluspakket hier van toepassing is.

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft de intentie om het project goed in te passen en hoopt de zorgen van Schiermonnikoog te kunnen wegnemen.

6. Volgende vergadering

Het volgende overleg wordt gepland in juni 2021.

7. Sluiting

De voorzitter sluit de vergadering. Het is 18.04 uur.

Verslag

Bestuurlijk Overleg Verkenning Net op Zee ten noorden van de Waddeneilanden

Datum: 15 juni 2021

Aanwezig:

[Ministerie van EZK]	
Waterschap Noorderzijlvest	Herman Beerda
Rijkswaterstaat	
Gemeente Het Hogeland	Eltjo Dijkhuis
Gemeente Schiermonnikoog	Ineke van Gent
provincie Groningen	Nienke Homan
provincie Fryslân	Sietske Poepjes
[TenneT]	

Afwezig: nvt

1. Opening en vaststelling van de agenda

De voorzitter opent de vergadering om 17.03 uur.

De deelnemers stellen de conceptagenda vast.

In deze bijeenkomst delen de deelnemers voornamelijk de voortgang van het proces met elkaar.

2. Mededelingen, verslag bestuurlijk overleg 6 april 2021

Tekstueel

In de lijst met aanwezigen is de naam van Ineke van Gent niet goed geschreven.

Inhoudelijk

Onder agendapunt 3.4 is behalve de bewonersavonden op Schiermonnikoog en de motie gesproken over een raadsbijeenkomst. Daarbij waren natuur- en milieuorganisaties betrokken. Op de vraag van Ineke van Gent naar het één op één betrekken van specialisten bij het project, antwoordt de voorzitter dat dit in de m.e.r. fase aan de orde komt. Zij zal Ineke van Gent informeren over de specialisten met wie contact is gelegd. Tenslotte pleit Ineke van Gent voor verslaglegging van de bijpraatsessies over dit project. De voorzitter bevestigt dat verslag zal worden gemaakt van de bedoelde bijpraatsessies.

De deelnemers stellen het verslag van het bestuurlijk overleg van 6 april jl. met de gemaakte opmerkingen, vast.

De Notitie Randvoorwaarden 'pluspakket' en de vergoeding voor inzet van ambtenaren is ter kennisneming onder de deelnemers verspreid, omdat dat in lijn is met de gemaakte afspraken.

[TenneT] benadrukt de voorwaarde dat voorfinanciering door TenneT plaatsvindt, op basis van afspraken over facturering.

3. Communicatie

[Ministerie van EZK] toont op een dia wat speelt in overheidscommunicatie over het project. Er zijn Kamerdebatten, (commissie-)vergaderingen en Kamer- en Statenvragen in de Tweede Kamer, Provinciale Staten van Groningen.

Nienke Homan verwacht dat in Provinciale Staten Groningen meer vragen dan die van D66/GroenLinks en de PvdD zijn gesteld dan vermeld op de dia en meegestuurd met deze vergaderstukken.

Sietske Poepjes licht toe dat Fryslân schriftelijke vragen heeft beantwoord. Deze betroffen voornamelijk de techniek.

Met het oog op behandeling in de Tweede Kamer in juni verstuurt de provincie Fryslân een brief aan de woordvoerders. De inhoud van de brief is intussen ambtelijk gedeeld. De boodschap is te kijken naar cumulatieve effecten en het grote geheel.

In dit kader noemt Ineke van Gent in het bijzonder gaswinning boven Schiermonnikoog, waarvoor de gemeente een zienswijze heeft ingediend en binnenkort met de exploitant One Dias in gesprek gaat. Ineke van Gent pleit voor rust op het Waddeneiland en vertelt dat een delegatie van Schiermonnikoog naar Den Haag is geweest om een door ruim 30.000 mensen ondertekende petitie te overhandigen tegen stroomkabels over het eiland.

Eltjo Dijkhuis bevestigt het belang om te kijken naar cumulatieve effecten. Hij vertelt dat gemeente Het Hogeland veel vragen heeft gekregen over energie, meer specifiek over gaswinning op zee en installaties op land. Het gaat om een combinatie van factoren, waarbij de ontwikkeling van de Eemshaven meespeelt. Hij verwacht dat dit politiek gezien de komende tijd veel rompslomp geeft.

Herman Beerda van Waterschap Noorderzijlvest licht over communicatie toe dat in het bijzonder vragen binnenkomen zodra er een artikel in de dagbladen of beeldende pers is verschenen. De vragen die komen, hebben vaak dezelfde strekking en zijn lastig. Zo heeft het televisieprogramma Hart van Nederland onlangs aandacht besteed aan het project Net op Zee Ten Noorden van de Waddeneilanden, waarna er vragen binnenkwamen over aanlegtechniek en tracés.

Ineke van Gent geeft als overweging mee om goed te kijken naar doeltreffende communicatie met inwoners. Haar advies is te communiceren over dat wat echt gebeurt.

4. VAWOZ

[Ministerie van EZK] toont op een dia het proces van integrale afweging Wind op zee boven de Wadden. Het project heeft raakvlakken met overige programma's als het Programma Noordzee, VAWOZ (inclusief PEH) en Optimalisatie VKA Net op Zee ten Noorden van de Waddeneilanden.

De drie pijlers zorgen ervoor dat in najaar 2021 een integrale afweging tussen de opgave voor extra aanlandingen en de mogelijkheden voor de aanlandingen beschikbaar is. Die komt terug in dit overleg.

Eltjo Dijkhuis signaleert dat er voor de afweging nog een fors aantal actiepunten moeten worden genomen. Hij vraagt zich af hoe diepgaand de optimalisatieslag dan kan zijn als er al in het najaar (over drie maanden) een oordeel komt. Alles wat er nu speelt heeft invloed op de inwoners van Het Hogeland. Hij wil als betrokken overheid hier direct bij betrokken blijven.

Ineke van Gent stelt over:

- Het proces: dat ze heeft begrepen dat optimalisatie primair is en de tijd secundair. Zij heeft ook begrepen dat er recent contacten met buurland Duitsland zijn gelegd. Zij vraagt of dit het geval is?
- De projectgroep: dat het Omgevingsberaad een rol wil hebben in Net op Zee ten noorden van de Wadden. Zij vraagt om bevestiging hiervan.
- Betrokkenheid: de vraag hoe het zit met betrokkenheid van de provincie Fryslân?
- Het onderzoek: dat zij niet uitsluit dat het regioadvies moet worden heroverwogen. In dat geval vindt overleg plaats met 13 partijen. Zij vraagt hoe het ministerie van EZK dit ziet.

Sietske Poepjes stelt dat

- Dit project is aangeland in de fase van Optimalisatie, waarbij twee pijlers zijn toegevoegd. Wanneer het rapport Doorkruising Waddengebied gereed is, zal nog een keer de stand van zaken opgenomen moeten worden.
- Zij zich afvraagt hoe het oorspronkelijke regioadvies zich verhoudt tot nieuwe zaken die nu op tafel komen?
- Het beter zou zijn dit overleg om te vormen tot een projectgroep om de discussie zuiver te voeren en te weten wie waarover praat.

[Ministerie van EZK] licht toe dat partijen op het eiland Schiermonnikoog en de provincie Fryslân weldegelijk betrokken worden.

Over de optimalisatie en de tijdplanning licht [Ministerie van EZK] toe dat de planning puur en alleen zo is gemaakt, om te onderzoeken welke technieken toegepast kunnen worden voor aanlandingen in het Waddengebied. Voor plusmaatregelen, optimalisatie en wat extra kan, is meer tijd nodig om het beeld compleet te krijgen. Snelheid is belangrijk. We nemen meer tijd om optimalisatie te doen en het pluspakket na te komen. Ineke van Gent benadrukt het belang om het in een keer goed te doen en draagvlak te behouden.

Over de contacten met Duitsland het volgende. Begin juli vindt een gesprek plaats met Duitse overheden. Dit spoor zal met het bestuurlijk overleg worden gedeeld.

Eltjo Dijkhuis vraagt aandacht voor de wijze waarop de Duitse burens de Waddeneilanden hebben doorkruist.

Nienke Homan noemt het regioadvies waarbij een van de punten is dat niet duidelijk is wat de rollen zijn. Het bestuurlijk overleg heeft een adviesrol. Tegelijkertijd is dit een lastige rol.

5. MER fase 2

[TenneT] licht de stand van zaken van de MER-fase 2 toe, in het bijzonder het tracé en de techniek.

In het MER worden onderzocht:

- Het Voorkeursalternatief;
- Variant Wantij met twee opties op Schiermonnikoog:
  - o Wadtrencher door de duinen
  - o Horizontaal gestuurde boring onder kwelder en duinen door

Er zijn nog geen complete rapporten beschikbaar. Uit eerste onderzoeken lijkt de variant Wantij met HDD op Schiermonnikoog uitvoerbaar binnen de ecologische en morfologische kaders. [TenneT] benadrukt in het bijzonder het belang van de ecologische effecten.

Optimalisatie van de aanlegtechniek wordt op dit moment verder uitgewerkt aan de hand van de inzichten uit het onderzoek.

Verschillende gebieden vragen om verschillende technieken.

Ineke van Gent benadrukt dat de variant Wantij tot grote bezwaren van Schiermonnikoog leidt. Het verbaast haar dat die variant nog steeds onderzocht wordt. [TenneT] licht toe dat bij deze variant niet gebaggerd hoeft te worden. Hier is sprake van gestuurde boringstechnieken en gebruikmaking van rupsvoertuigtechniek. De bodem is stevig waardoor er minder diepgang nodig is en de impact beperkter is. Baggeren leidt tot vertroebeling en andere nadelige effecten voor de omgeving. Deze nadelige effecten worden volledig voorkomen, door gebruik te maken van een andere techniek. Aan de wantij is de bodem daarvoor voldoende stabiel.

Het benodigde materieel wordt getoond op een dia. In het duingebied zie je niets. Alleen bij de uiteinden. De voor- en nadelen van de verschillende technieken worden toegelicht op onderstaande dia.

Aanlegtechniek - vervolg

Kruising Schiermonnikoog

←

Trencher door de duinen

→

HDD/
gestuurde
boring

Intrede HDD

Uitrede HDD

Indicatie zoekgebied – niet op schaal

	HDD	Trencher	Opmerking
Duur werkzaamheden	Ca 3-4 maanden	Enkele weken	
Materieel	Boorinstallatie + bijbehorend materiaal/materieel, groot werkterein	Rupsvoertuig, logistiek	<i>Bij beide opties is bodem- en veldonderzoek nodig in het duingebied!</i>
Zicht / hinder	Geluid / licht / (stikstof)uitstoot evt trillingen werktereinen op strand en kwelderzijde	Aanwezigheid trencher (geluid en zicht, beperkte uitstoot)	<i>Bij beide opties is bodem- en veldonderzoek nodig in het duingebied!</i>
Impact omgeving	Werkterrein 2500m ² (twee keer, in- en uitredpunt), transport naar en van werktereinen (via water)	Breedte apparaat is ca. 9m, waarvan 2x3m rupsband en daar tussen frees/kabel (ca 0,5-1,0m impact). Gronddruk per cm ² is < wadloper	<i>Bij beide opties is bodem- en veldonderzoek nodig in het duingebied!</i>

De route wordt nog verder onderzocht, hierbij wordt gekeken hoe nadelige effecten in gevoelige gebieden vermeden kunnen worden. Denk dan aan schelpengebieden. Ineke van Gent informeert in hoeverre financiële afweging een rol speelt in deze fase. [TenneT] antwoordt dat in m.e.r. termen voornamelijk gekeken wordt naar de effecten. In dit geval is het beter om bepaalde gebieden heen te gaan. Zo wordt van schelpengebieden bekeken hoe ze de afgelopen zes jaar lagen. De aanleg zal om dat gebied heen gaan en als dat extra kabel kost, speelt financiële afweging geen primaire rol.

Voor de locatie van het transformatorstation zijn twee locaties in beeld. Er bestaat voorkeur voor plaatsing aan de Eemshaven Middenweg. Deze voorkeur is op hoofdlijnen besproken met Groningen Seaports.

6. Update werkgroepen

Landbouw

LTO, TenneT en Ministerie van Economische Zaken en Klimaat hebben met elkaar gesproken. Er is besloten om gezamenlijk BO landbouw te vormen, om zo de komende maanden sturing te geven aan de landbouwthema's. Hiervoor zijn de volgende drie afspraken gemaakt:

- Uitwerking agrarische waarden: Samen met LTO Noord wordt de opzet bepaald en het rapport opgesteld.
- Opstarten verziltingsonderzoek > theoretisch deel tot september en start opzetten rekenmodel.
- Benaderen van grondeigenaren over betredingstoestemmingen, bodem- en veldonderzoeken etc. wordt uitgesteld tot het moment dat de minister een afweging heeft gemaakt rondom het onderzoek 'doorkruisen Waddenzee'.

Bestuurlijk thema: landbouw is een belangrijk thema. In de komende maanden wordt nader onderzocht wat de beste vorm is en hoe governance eruit ziet.

Ineke van Gent vraagt aanvullend naar de schurende belangen nu LTO het positief inziet. Zij wil helderheid hierover omdat het haars inziens niet zo kan zijn dat met de ene partij afspraken gemaakt worden terwijl een andere partij nog problemen heeft. De keuze voor de Wantij variant heeft consequenties voor agrariërs: zij vraagt ervoor te waken om partijen tegen elkaar uit te spelen. Afwegingen zijn belangrijk in een fase waarin nog niets vastligt.

Natuur en Milieu

[TenneT] bevestigt dat TenneT constructief in het proces zit. Dat betekent dat uitwerking agrarische waarden samen gebeurt en partijen samen kijken naar het de aanpak van het verziltingsonderzoek. Eltjo Dijkhuis benadrukt dat LTO de agrariërs vertegenwoordigt.

De voorzitter vat samen dat het voor LTO net zo ingewikkeld is als voor natuurorganisaties. De organisaties brengen hun kennis en kunde in. Het project is nog niet aangeland in de fase waarin keuzes moeten worden gemaakt. In deze fase worden positieve en negatieve effecten in beeld gebracht en bij het inpassingsplan kunnen keuzes gemaakt worden.

[TenneT] licht de plannings en het proces rond de onderzoeken naar de natuur- en milieueffecten toe.

- > Komende maanden zetten de subwerkgroepen Natuur & Milieu hun activiteiten voort:
  - o In detail input ophalen voor uitwerking VKA, focus variant wantij (juni / juli)
  - o Resultaten uit de m.e.r. delen met werkgroep en één op één met experts in projectgebied (eind augustus)
  - o Belanghebbenden krijgen actief de mogelijkheid plusmaatregelen aan te dragen.

Ineke van Gent merkt op dat plusmaterialen pas na de besluitvorming aan de orde komen. Ze vraagt Natuur- en Milieu aandacht voor de cumulatieve effecten en draagvlak hiervoor.

Energietransitie

De werkgroep ten behoeve van plusmaatregelen tbv de energietransitie is nog niet gestart. Dit zal na de zomer 2021 plaatsvinden.

7. Planning

Er is een planningsheet voor 2021 gemaakt met een doorkijkje naar 2023. [Ministerie van EZK] licht de planning toe.

Het volgende bestuurlijk overleg wordt gepland in september.

Sietske Poepjes vraagt aandacht voor de zomervakantieperiode in Noord-Nederland en ruimte voor achterban-overleg.

De voorzitter zegt toe rekening te zullen houden met de gemaakte opmerkingen. Ineke van Gent informeert naar de planning van de bijpraatsessies. [Ministerie van EZK] antwoordt dat deze gedurende de zomerperiode niet plaatsvinden. Hij vraagt het secretariaat de overleggen na de zomer in te plannen en de planning met haar te delen.

8. Volgende vergadering

Het volgende overleg wordt gepland in september 2021. De datum wordt bekend gemaakt

9. Sluiting

De voorzitter sluit de vergadering. Het is 18.22 uur.

Verslag Bestuurlijk Overleg Net op Zee Ten noorden van de Waddeneilanden

18 oktober 2021

Locatie: digitaal

Aanwezig:

Ministerie van EZK

Rijkswaterstaat

Gemeente Schiermonnikoog

Ineke van Gent

Provincie Groningen

Nienke Homan

Provincie Fryslân

TenneT

Afmeldingen:

Eltjo Dijkhuis

Gemeente Het Hogeland

Sietske Poepjes

Provincie Fryslân

Herman Beerda

Waterschap Noorderzijlvest

1. Mededelingen, vaststellen agenda

Verslag

- *[Ministerie van EZK] opent de vergadering en licht toe: We hebben het afgelopen half jaar gebruikt om verder onderzoek te doen. We willen dit BO gebruiken een update over de onderzoeken te geven en om te horen wat de decentrale overheden aan ons willen meegeven. Daarnaast voeren we in het kader van VAWOZ ook gesprekken met de kustprovincies (incl. Noord Brabant) en het Omgevingsberaad Waddengebied.*

2. Stand van zaken in Den Haag en regio

Verslag

- *[Ministerie van EZK] licht de ontwikkelingen in Den Haag toe:*
  - o *Er is een rondetafelgesprek geweest, waar ook een aantal van de deelnemers in de call aan hebben deelgenomen.*
  - o *De Waddenacademie heeft een contra-expertise opgesteld op verzoek van de Tweede Kamer.*
  - o *Er is een schriftelijk overleg geweest van de Tweede Kamer. Deze zullen we tegelijkertijd beantwoorden met VAWOZ (verwachting half november).*
  - o *Het Wadden-debat met de minister van I&W dat op 13 oktober was gepland is uitgesteld naar 7 december. Hierbij zullen ook de bewindspersonen van LNV en EZK aansluiten.*
  - o *Er is één vraag over dit onderwerp geweest in het debat Klimaat & Energie van 14 oktober.*
- *Ineke van Gent: In de Tweede Kamer zijn ook second-opinions gevraagd. Ze is benieuwd hoe dat op een goede manier samenkomt.*
- *[Ministerie van EZK]: er zijn verschillende vragen die in verschillende commissies van de Kamer terugkomen. Op initiatief van de Kamer komt dit op 7 dec. in een gezamenlijk debat van IenW, EZK en LNV over de Wadden samen. Dit komt goed uit, want VAWOZ verwachten we half november, incl. de vraag hoe dat aanhaakt bij TNW. Hierin nemen we ook de contra-expertise van de Waddenacademie mee.*

3. VAWOZ

- a. Verdiepende onderzoeken**
- b. Doel van het overleg**
- c. Scenario's voor vervolg**
- d. Besprekpunten**

Verslag

- *[Ministerie van EZK] licht toe: tot nu toe hebben we voor Noord Nederland de periode tot 2030 laten onderzoeken: welke routes zijn het meest kansrijk? Tegelijkertijd zijn we ons er van bewust dat 2030 ook maar een moment is. Je ziet voor 2030 dat we naar twee windgebieden kijken die via elektronen aanlanden: TNW (0,7GW) en Windgebied*

- 5-oost (4GW) (n.b. moet nog langs Ministerraad). Mogelijk komt er na 2030 nog meer in de vorm van elektronen of moleculen.
- [Ministerie van EZK]: we hebben in VAWOZ en RHDHV onderzocht hoe we de opgave tot 2030 kunnen aanlanden. Dit geeft aanknopingspunten om verder te onderzoeken. We hebben geen optie die sowieso uitvoerbaar/vergunbaar is. Tegelijkertijd zien we de noodzaak om na 2030 te kijken en bij te schakelen wanneer dat moet. We proberen het procesmatig en inhoudelijk zo in te richten dat dit kan. Dit geeft wel een dilemma tussen planning, zorgvuldig proces en deadlines die we hebben. Doel van dit bestuurlijk overleg is om de resultaten van het RHDHV onderzoek en de opgave voor 2030 (TNW (0,7 GW) en Windgebied 5 (4,0 GW)) te bespreken. Dit kan aan de hand van de ambtelijk in beeld gebrachte scenario's, waarvan naar aanleiding van het ambtelijk vooroverleg scenario 2 nader is uitgewerkt. Hierbij kunnen ook de aandachtspunten van de regio voor het vervolgproces in het verlengde van het staande regioadvies betrokken worden.
  - [Ministerie van EZK] licht toe adhv de powerpoint: we hebben op basis van de opgave van 4,7GW en het RHDHV onderzoek een breed aantal scenario's in beeld gebracht. Om voortgang en integraliteit te waarborgen zijn we ambtelijk bij scenario 2 uitgekomen. De 0,7 en 4,0 GW gaan samen in één proces via een nog te bepalen tracé. Dit vraagt verder onderzoek na het RHDHV onderzoek. Voor we tot een definitief tracé of tracés komen moeten we dit onderzoek uitvoeren. We nemen daar de vragen voor wat er na 2030 komt in mee.
  - [Provincie Fryslân]: waar we vanuit Fryslân zekerheid over willen is dat er niet al ambtelijk een keuze is gemaakt. Oost blijft voor ons belangrijk. We stellen voor dit verder te onderzoeken voor 4,7GW, maar we willen dit ook in GS bespreken. Zijn er nu nog geen onomkeerbare stappen genomen? [Ministerie van EZK] bevestigt dat er geen onomkeerbare stappen zijn genomen.
  - Nienke Homan: het is lastig om er nu op te reageren omdat we dit intern nog niet hebben kunnen bespreken. We zijn afhankelijk van de stroom, dus uitstel heeft grote gevolgen. Ik kan nu nog geen verdere reactie geven.
  - [Ministerie van EZK] uit haar begrip daarvoor, maar geeft mee dat de aanwijzing van windgebieden eind oktober in de Ministerraad ligt. Als we daar ook iets vanuit dit BO willen meegeven over de aanlanding zijn de komende weken cruciaal.
  - Ineke van Gent: het is een verstandige insteek. Ik zit ook in het Omgevingsberaad waar door vissers en boeren is gevraagd om de oost-route opnieuw te onderzoeken in één plan voor 4,7GW. Dit betekent dat het langer duurt, maar als men nu kiest voor de west-route zal dit tot procedures tot de RvS leiden die ook lang duren, en het politiek draagvlak is ook klein. Tegelijkertijd is de energietransitie ook belangrijk. Maar gezien de consequenties voor ons eiland en de Wadden is het van belang het in één keer goed te regelen. Daarom is het goed om de oost-route in deze combi te onderzoeken, al snap ik de pijn voor Groningen gezien hun plannen. Maar laat kwaliteit boven tijd gaan.
  - Nienke Homan: we hebben in het regio-advies een aantal uitgangspunten genomen. Die staan nog overeind. Ik zie voor en nadelen bij scenario 2. Ik worstel met de verduurzaming van de industrie, en kan zonder overleg met het college de effecten niet overzien. Dit moeten we ook met de regio bespreken. Ik ben daarom benieuwd wat de gevolgen zijn voor meer wind na 2030 als we die niet meer via oost kunnen aanlanden.
  - [Rijkswaterstaat]: scenario 2 lijkt een logische keuze, maar ik snap de vragen van de anderen. Checkvraag: met een keuze voor scenario 2 staat nog geen tracé vast? [Ministerie van EZK] bevestigt dit. Een aandachtspunt voor [Rijkswaterstaat] is de relatie met Duitsland. Het is belangrijk die tijdig mee te nemen.
  - [Ministerie van EZK]: we hebben afgelopen zomer onderzoek gedaan dat tot nieuwe inzichten leidt. Maar we hebben ook een Klimaatakkoord. Dat is ook belangrijk om het Waddengebied te behouden in de toekomst. We moeten een proces ontwerpen waar we maximaal stretchen in de tracés met het meeste draagvlak en de minste schade. Voor de oostroute is meer draagvlak dan de westroute. Maar ook oost is niet gemakkelijk. Uit gesprekken op MT niveau met Duitsland blijkt dat die niet vergunbaar is. We moeten daarvoor een ander proces met Duitsland in. We zijn nu in gesprek met de regio-adviseur en [Ministerie van EZK] over de vraag hoe dit proces in te richten. We willen de regio hierbij betrekken. Overigens is oost ook technisch lastig. Daarnaast zijn we aan het uitzoeken wat er maximaal in de routes past, dus ook in de toekomst. We kijken hoe we zo snel mogelijk stappen kunnen zetten zonder te vroeg onomkeerbare besluiten te nemen. We werken meerdere routes naast elkaar uit in dit scenario. Het besluit over de te kiezen route nemen we als we meer inzicht hebben. We schrijven west dus nog niet af, en zullen deze wellicht toch nodig hebben. Dit is uiteindelijk een politiek besluit.

- *Nienke Homan geeft aan dat we moeten waken dat niet het idee gaat leven dat west al is afgevallen.*
- *[Ministerie van EZK]: we gaan richting het besluit in november uitwerken welke ruimtelijke procedure te starten. We willen jullie niet verrassen. We werken daarom uit hoe die procedure eruit zou kunnen zien. Daarin nemen we de zorgen van jullie en andere gremia mee. We zullen dat ambtelijk (via het ambtelijk overleg) voorleggen voor een gezamenlijk beeld. De kern is dat we uit het RHDHV onderzoek halen dat oost extra onderzoek vraagt, terwijl er voor west al meer onderzoek ligt (MER fase 2, verzilting etc.)*
- *[Provincie Fryslân]: de criteria voor een keuze zijn bepalend en vragen om goedkeuring van bestuurders. Wij willen dat bespreken in GS.*
- *[Ministerie van EZK]: dit is vergelijkbaar met de IEA bij het VKA. Dat hebben we toen ook besproken, laten we dat nu ook doen.*

4. MER fase 2

Verslag

- *[TenneT] geeft een toelichting op MER Fase 2 voor het VKA (0,7GW):*
  - o *We hebben een concept passende beoordeling met de focus op de variant wantij (HDD's onder Schiermonnikoog en landkwelders door). Dit wordt gezien als haalbaar/vergunbaar.*
  - o *Eind september is er een bijeenkomst met ecologen uit Noord Nederland geweest om inzicht in elkaars beelden te krijgen. Hier waren onder andere Waddenacademie, RUG/NIOZ, RWS NN, Waddenunit, Natuurmonumenten aanwezig.*
  - o *4 november komt de werkgroep natuur en milieu samen, een breed gezelschap van overheden en NMO's over de aanpak van de MER en de conceptresultaten.*
  - o *[TenneT] licht toe dat TenneT bij Liander heeft gekeken naar de aanleg van de kabels naar Ameland, ook via een wantijroute en met deels vergelijkbaar materieel.*

5. Landbouw

- a. Verziltingsonderzoek**
- b. Agrarische waarden onderzoek**

Verslag

- *[TenneT] licht het verziltingsonderzoek toe: in MER fase 1 en 2 hebben we verzilting op hoofdlijnen meegenomen, nu maken we een extra verdiepingsslag. Er is inmiddels overeenstemming met LTO noord over het plan van aanpak en opdracht is verleend aan Acacia Water. Vandaag is het startoverleg geweest met Acacia Water. 8 november is de volgende werkgroep verzilting. Het waterschap is betrokken, de provincie Groningen en LTO ook. We gaan 8 november het volgende bespreken: de definitieve aanpak en de procesafspraken incl. bijstuurmogelijkheden.*
- *[TenneT]: de voorkeur van de landbouwsector ligt bij oost, maar tegelijkertijd zien zij ook dat er een kans is dat het niet allemaal via oost kan. Het zou jammer zijn als we de tijd nu niet gebruiken om de effecten daarvoor beter in beeld te brengen. Daarom hebben we afgesproken met het verziltingsonderzoek door te gaan. We hebben daarvoor betredingstoestemmingen nodig. LTO speelt daar ook een rol in.*
- *[Ministerie van EZK]: we spreken regulier met LTO. Duidelijk is dat meewerken aan het onderzoek geen instemming met de route betekent.*
- *[TenneT] licht het agrarische waarden onderzoek toe: er zijn door LTO een aantal waarden gedefinieerd voor landbouw, zoals plantenziekten, doorsnijden van bedrijfskavels etc. die we onderzoeken. We hebben overeenstemming met LTO over het plan van aanpak. Op verzoek van EZK onderzoeken we een breder gebied dan de west route: we kijken van Kloosterburen tot de Eemshaven. Dat betekent dat de Oostroute en route 8/9 (uit het RHDHV onderzoek) qua landtracé binnen dit gebied vallen en we die effecten ook in beeld brengen. Eind deze maand zal het tweede concept besproken worden. LTO heeft Rotterdam Engineering gevraagd mee te kijken. Die staat achter de manier waarop we dit onderzoek uitvoeren. Het rapport zal gedurende het project aangevuld worden (bijv. nav veldonderzoek).*

6. Volgende vergadering

Verslag

- *Er wordt besloten om voor we de kennisgeving voor een nieuwe ruimtelijke procedure openbaar maken we dit BO bij elkaar halen om mee te kijken of de zorgen en adviezen goed zijn meegenomen. Waarschijnlijk wordt dit eind dit jaar / begin volgend jaar. Het BO zal ingepland worden met 2 weken tijd om het in GS voor te bespreken.*